

”Rehellisyyttä arvostethin”

Hyveet kotikasvatuksessa 1930-1950 -luvulla Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä

Pro gradu -tutkielma
Rosa-Maria Porsanger
Kasvatustieteiden tiedekunta
Yleinen kasvatustiede
Lapin Yliopisto
2015

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Rehellisyyttä arvostethin”: Hyveet kotikasvatuksessa 1930-1950 -luvulla Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä

Tekijä: Rosa-Maria Porsanger

Koulutusohjelma/oppiaine: Yleinen kasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ Laudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 85+1

Vuosi: 2015

Tiivistelmä:

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää millaisia hyveitä ja vahvuuksia kotikasvatus korosti 1930-50 -luvulla eläneiden muistoissa Keski- ja Etelä-Lapin syrjäisissä maalaiskylissä. Tarkastelun perustana käytän positiivisen psykologian pioneerin Martin Seligmanin (2008) teoriaa hyveistä ja vahvuuksista.

Tutkimus edustaa tapaustutkimusta, jossa tutkimushenkilöinä ovat neljä ikäihmistä. Tutkimushenkilöt ovat kotoisin syrjäisistä Keski- ja Etelä-Lapin kylistä, joissa ovat myös viettäneet lapsuutensa ja nuoruutensa. Tutkimusaineisto koostuu haastatteluista, jotka on toteutettu puolistrukturoidulla menetelmällä. Olen analysoinut tulokset käyttäen laadullista sisällönanalyysia.

Tämän tutkimuksen perusteella 1930-1950 -luvulla Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskyliden kotikasvatuksessa korostuneimmat hyveet olivat ”rohkeus”, ”oikeudenmukaisuus” ja ”rakkaus ja inhimillisyys”. Nämä kolme aineistossa eniten ilmennyttä hyvettä edustavat emotionaalisia, kansalais- ja ihmissuhde-vahvuuksia, jotka ilmenivät tässä tutkimusaineistossa muun muassa ”sinnikkyuden, aikaansaapuiden ja utteruuden”, ”kansalaisuuden, velvollisuudentunnon, yhteistyön ja lojailiuden” sekä ”rakastamisen ja rakastetuksi tulemisen” vahvuuksina.

Tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan ole yleistettävissä, muun muassa tutkimuksen luonteesta johtuen. Tuloksia voidaan kuitenkin pitää merkittävänä esimerkiksi paikallista kasvatushistoriaa ajatellen. Lisäksi tutkimus antaa välineitä tämän päivän vanhemmuudelle ja kotikasvatuksen arvopohdinnoille.

Avainsanat: hyveet, luontevahvuudet, kotikasvatus, muistelu, maaseutu, Lappi, tapaustutkimus

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi (vain Lappia koskevat)

Isovanhemmilleni.

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Aiheen valinnan taustaa.....	6
1.2	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	9
2	Teoreettinen tausta	10
2.1	Hyve-käsitteen määrittely.....	10
2.2	Positiivisen psykologian hyveet ja vahvuudet.....	12
2.3	Suomalainen kotikasvatus.....	17
2.3.1	Kasvatuksen merkitys.....	17
2.3.2	Koti ja vanhemmuus.....	18
2.3.3	Kasvatuksen muuttuvat arvot.....	20
3	Tutkimuksen empiirinen toteutus	23
3.1	Laadullinen tapaustutkimus.....	23
3.2	Tutkimushenkilöt ja aineistonkeruu.....	25
3.3	Aineiston analyysi.....	29
3.4	Tutkijan positio ja tutkimuksen luotettavuus.....	31
4	Tutkimustulokset: Hyveet kotikasvatuksessa	36
4.1	Viisaus ja tieto	38
4.1.1	Uteliaisuus, kiinnostus maailmaan.....	38
4.1.2	Tiedonjano.....	40
4.1.3	Arvostelukyky, kriittinen ajattelu, avoimuus.....	40
4.1.4	Nerokkuus, omintakeisuus, käytännöllisyys, maalaisjärki.....	42
4.1.5	Sosiaalinen tilannetaju, itsetuntemus, tunneäly.....	43
4.1.6	Näkemyksellisyys.....	44
4.2	Rohkeus	46
4.2.1	Urheus ja uljuus.....	46
4.2.2	Sinnikkyys, aikaansaapuus, uutteruus.....	48
4.2.3	Rehellisyys, totuudenmukaisuus, tinkimättömyys.....	50
4.3	Rakkaus ja inhimillisyys	52
4.3.1	Ystävällisyys ja anteliaisuus.....	52
4.3.2	Rakastaminen ja rakastetuksi tuleminen.....	54
4.4	Oikeudenmukaisuus	56
4.4.1	Kansalaisuus, velvollisuudentunto, yhteistyö, lojaalius.....	56
4.4.2	Reiluus ja tasapuolisuus.....	58
4.4.3	Johtajuus.....	59
4.5	Kohtuullisuus ja itsehillintä	61
4.5.1	Itsehillintä.....	61
4.5.2	Kaukonäköisyys, arvostelukyky, varovaisuus.....	62
4.5.3	Nöyryys ja vaatimattomuus.....	62
4.6	Transsendenssi	64
4.6.1	Kauneuden ja taidon arvostaminen.....	64
4.6.2	Kiitollisuus.....	65
4.6.3	Toivo, optimismi, suuntautuminen tulevaisuuteen.....	66
4.6.4	Henkisyys, tarkoituksen kokeminen, usko, uskonnollisuus.....	67

4.6.5	Anteeksiantavaisuus ja armeliaisuus	68
4.6.6	Leikkisyys ja huumori.....	69
4.6.7	Antaumus, intohimo, innostus.....	71
5	Pohdinta	72
	Lähteet	79
	LIITE 1: Haastattelurunko	86

Kuviot

KUVIO 1. Positiivisen psykologian hyveet (Seligman 2008, 171-192).....	14
KUVIO 2. Positiivisen psykologian hyveet ja luontevahvuudet (Seligman 2008, 171-192).....	74

1 Johdanto

1.1 Aiheen valinnan taustaa

Lapin ja koko Suomen väestön keski-ikä on noussut edellisten vuosikymmenten aikana. Lapin kohdalla etenkin nuoret ikäluokat ovat supistuneet ja supistuvat edelleen huomattavasti (Lapin liitto 2011a; 2011b). Yhtenä syynä tähän voidaan nähdä nuorten ikäluokkien poismuutto Lapista, joko koulun tai työn perässä, joskus mahdollisesti jopa pakon sanelemana (ks. LK 13.11.2014; ks. myös Yle-uutiset 22.5.2015). Tämä vahva poismuuton ilmiö on puhuttanut mediassakin viime aikoina kovasti, aiheuttaen muun muassa vahvaa vastakkainasettelua eteläisen ja pohjoisen Suomen sekä maaseudulla asuvien ja kaupunkilaisten välille (ks. Leppänen 2015a; 2015b). Myös oma tuttavapiirini on kokenut mullistuksia tämän kyseisen ilmiön johdosta ja tämä olikin yksi motiivi nostaa tässä tutkimuksessa esille syrjäisempiä Lapin seutuja.

Tämä tutkimus on saanut alkunsa mielenkiinnostani tutkia Lapin syrjäisiä maalaiskyläiä, joita pääosin edelleen asuttavat samat ihmiset, jotka kyliin ovat syntyneet vuosikymmeniä, lähes jopa vuosisata sitten. Nämä syrjäiset kylät menettävät koko ajan elinvoimaansa asukkaiden muuttaessa muualle ja väestön keskittyessä enemmän ja enemmän kaupunkikeskuksiin (Yle-uutiset 21.5.2015). Lapissa on viimeistään tämän edellä mainitun ilmiön yhteydessä, pahinta peläten, tullut tutuksi sanonta ”viimeinen sammuttaa valot”, otettaessa huomioon Lapin syrjäisten maalaiskyläiden keskimääräinen ikäjakauma. Lapin maaseutu siis todella tuntuu autioituvan ja vaikka valon pilkahduksiakin on ollut nähtävissä (ks. Yle-uutiset 27.1.2015), olen halunnut nostaa tutkimukseni keskiöön Lapissa sijaitsevat syrjäiset kylät ja niiden jo iäkkäät asukkaat. Paitsi nuoremman polven lähtemisen myötä tapahtuva hiljeneminen kylissä, on myös tutkimushenkilöiden ikä, omiaan vahvistamaan tutkimuksen teon ajankohtaisuutta.

Positiivinen psykologia on psykologian osa-alue, joka on tämän vuosituhannen puolella laajentunut monihaaraiseksi tieteenalaksi, jonka kenttään kuuluu ajattelun ja käyttäytymisen ilmiöiden tutkimista, mitä erilaisimmissa yhteyksissä (Kuuskorpi & Heikkinen 2011, 30-31). Tämäkin tutkimus hyödyntää positiivisen psykologian oppeja ja sen määritelmiä ihmisen hyveistä ja vahvuuksista, jotka toimivat myös eräänlaisina raameina tutkimukselle (Seligman 2008).

Positiivinen psykologia on nostanut viime aikoina runsaasti ja jopa ennätysellisesti suosiotaan. Lapin Kansa uutisoi 24.11.2014 Helsingin Avoimessa yliopistossa tapahtuneesta vajaan 700 osallistujan vyörystä positiivisen psykologian opintojaksolle, jota yliopistonlehtori uutisessa perustelee sillä, että ihmiset hakevat yhteiskunnallisesti synkkinä aikoina vastapainoa vahvuuksista. Näitä positiivinen psykologia ihmisestä nimenomaan etsii. (LK 24.11.2014) Positiivinen psykologia ja hyveellisyys ovat olleet myös pinnalla sekä työelämässä, että elämässä yleensä, kun ihmiset tavoittelevat hyveellisyyttä erilaisin oppain ja ohjekirjoin (ks. esim. Kylliäinen 2012). Lisäksi positiivinen psykologia on ollut edustettuna tieteellisellä kentällä muun muassa tutkimuksessa, jonka tehtävänä oli tarkastella, mitä hyveitä ja vahvuuksia vaaditaan hyvään työssä menestymiseen (Uusiautti & Määttä 2011).

Vanhempien ikäluokkien huomioimiseen ja arvostamiseen, mitä myös tällä tutkimuksella haluan nostaa esiin, on Yleisradio myös pyrkinyt syksyllä 2014 perustetulla kampanjallaan "Lupa välittää" (ks. Yle 19.9.2014). Kampanjan päätavoite on huomioida yksinäiset ikäihmiset ja esimerkiksi saattaa kaksi sukupolvea yhteen, jolloin vanhempi osapuoli saa mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan ja elämästään nuoremmalle, jolla on etuoikeus toimia kuuntelijana.

Itse olen aina ollut kiinnostunut menneistä ajoista ja kokenut, että olen syntynyt väärälle vuosikymmenelle. Koen itseni onnekkaaksi, kun olen saanut oppia paljon iso- sekä isoisovanhemmiltani, noista ajoista "ennen vanhaan". Intressini ja kiehtomukseni kuunnella ikäihmisten kertomuksia, toi minut lopulta tutkimukseni äärelle. Saarenheimo (1997, 22) toteaa, että "vaikka menneisyyden tarkastelu ja sen uudelleentulkinta kiehtovat useimpia, vanhojen ihmisten muisteluun liittyy

nuorempien mielestä usein jotakin kiusallista ja epäkiinnostavaa”. Haluaisinkin horjuttaa tätä toteamusta ja tällä tutkimuksella innostaa eritoten nuoria ihmisiä kuuntelemaan vanhempien ihmisten juttuja ja tarinoita, vaikka juuri menneistä ajoista, niiden tapahtumista ja tavoista. Nuo jutut ja tarinat ovat jotakin arvokasta ja korvaamatonta, josta koinkin jopa velvollisuudekseni ikuistaa osan, vaikkakin vain pienen sellaisen. Oivaksi kanavaksi osoittautui tämä pro gradu -tutkielma.

Tieteen keskeinen haaste on syventää kykyämme ymmärtää todellisuuden erilaisia ilmiöitä ja niiden välisiä yhteyksiä (Aaltola 2001, 18-19). Tämä kasvatustieteellinen tutkimus on keskittynyt tutkimaan kotikasvatusta. Suomalaisessa kotikasvatustutkimuksessa on aikaisemmin keskitytty tutkimaan muun muassa vanhempien kasvatuservoja (Hämäläinen, Kraav & Bizaeva 2002) ja erilaisten kotiympäristöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen (Pulkinen 2003; Metsäpelto 2003). Lisäksi suomalaista kasvatuskulttuuria ja -ajattelua on tarkasteltu kasvatukseen liittyvistä sananparsista (Ruoppila 1954; Granbom-Herranen 2008) ja yhteiskunnan modernisoitumiskehityksen aiheuttamista perhe-elämän muutoksista käsin (Kemppainen 2001; Kolbe & Järvinen 2002). Klassisia hyveitä modernissa kasvatuksessa on tutkittu (Sihvola 2002), mutta hyveitä esimerkiksi juuri 1930-50 -luvulla kotikasvatuksessa, etenkin Lapin alueella ei ole aikaisemmin tiettävästi lainkaan tutkittu. Seuraavassa kappaleessa tulenkin käymään tarkemmin läpi tutkimuksen tarkoitusta sekä esittelen tutkimuskysymykset.

Vielä kuitenkin kerrottakoon, että haluan omistaa tämän tutkimuksen ja osoittaa erityistä kunnioitusta omille isovanhemmilleni sekä kiittää heitä ja heidän koko sukupolveaan siitä kaikesta, mitä he ovat meidän – heitä nuorempien suomalais-ten ja lappilaisten hyväksi tehneet.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia 1930-1950 -lukujen kotikasvatusta hyveiden ja vahvuuksien näkökulmasta (ks. esim. Alasuutari 2011, 79; Saarenheimo 1997, 23). Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jonka aineisto on kerätty haastatellen Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä 1930-50 -luvulla lapsuutensa ja nuoruutensa viettäneitä, jo iäkkäämpiä nais- ja mieshenkilöitä henkilöitä. Kyseinen aika oli elämisen puitteiltaan ja asumisolailtaan vaatimatonta, jopa pula-aikaa. Tässä tutkimuksessa keskitytään kotikasvatuksen maailmaan tuona aikana.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella aineistossa esiintyviä hyveitä ja vahvuuksia, mukaillen Seligmanin (2008, 171-192) teoriaa ja keskittyen siihen, millä tavoin hyveet ja vahvuudet aineistossa ja näin ollen tuon ajan kotikasvatuksessa korostuvat ja ovat korostuneet. Tutkimuksessa käytetty tutkimusjoukko on suhteellisen pieni (n=4), joten tutkimustulokset eivät ole suoraan yleistettävissä. Oletetaan kuitenkin huomioon, ettei tämä välttämättä olekaan laadullisen, saati tapaustutkimuksen tarkoitus (ks. luku 3.1).

Tutkimukselle on asetettu seuraava tutkimuskysymys:

Millaisia hyveitä ja vahvuuksia kotikasvatus korosti 1930-1950 -luvulla eläneiden muistoissa Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä?

Tarkastelun perustana käytän Seligmanin (2008) teoriaa hyveistä ja vahvuuksista.

Rakennan tutkimukseni teorian ja empirian vuoropuheluksi siten, että pidän kotikasvatuksen tarkastelun lähtökohtana Seligmanin teoriaa ja selvitän, missä määrin hänen esittelemänsä hyveet ja vahvuudet ilmenevät kotikasvatuksessa. Lopupohdinnassa teen vielä koosteen saaduista tuloksista.

2 Teoreettinen tausta

Tarkasteltavaa ilmiötä lähestyessään, lähestyy tutkija sitä aina jostakin tietystä suunnasta. Tätä suuntaa voidaan kutsua teoriaksi. Tieteellinen tutkimus vaatii aina ja poikkeuksetta jonkinlaisen teoreettisen perustan ja viitekehysten, sillä ilman teoriaa ei olisi mitään, mitä tutkia. Tämä teoreettinen viitekehys näyttelee tutkimuksessa ratkaisevaa roolia myös siksi, että, tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan vain ja ainoastaan tietystä, eksplisiittisesti määritellystä näkökulmasta – juurikin tuosta kuuluisasta teoreettisesta viitekehyksestä. (Alasuutari 2011, 79; Saarenheimo 1997, 27; Silverman 1993, 1.)

On kuitenkin hyvä muistaa, että teoreettisen kehysten koostamisessa on aina jossain määrin kysymys tutkijan omista mieltymyksistä, sillä laajassa mielessä teoreettisen lähestymistavan valinta sisältää aina tutkijan tieteenfilosofiset ja tietoteoreettiset kannanotot. Todettakoon kuitenkin, että tutkimusta tehdessä, ei ole kysymys oikeista tai vääristä valinnoista teorian suhteen, vaan ennemminkin siitä, mikä on käyttökelpoinen tai sopiva näkökulma. (ks. esim. Potter 1992.)

Tämän tutkimuksen teoreettinen kehys alkaa hyve-käsitteen avaamisella ja määrittelyllä (2.1), edeten positiivisessa psykologiassa käytettyjen, tälle tutkimukselle erittäin merkittävien, Martin Seligmanin (2008) hyveiden ja vahvuuksien läpikäyntiin (2.2) sekä edelleen pohdintaan suomalaisesta kotikasvatuksesta, sisältäen teoriaa kasvatuksen merkityksestä, kodista ja vanhemmuudesta sekä kasvatuksen muuttuvista arvoista.

2.1 Hyve-käsitteen määrittely

Sekä lännen että idän kulttuureissa on lähes aina korostettu hyvän tekemistä ja hyvien mallien merkitystä. Lännen sivistyksellä on hyvin vahva perusta antiikissa

ja juutalais-kristillisessä traditiossa. Jo Platon ja Aristoteles kirjoittivat hyveistä ja niiden merkityksestä ihmisen onnelle ja antiikin moraalifilosofiassa hyve kreikan kielellä areté ”erinomaisuus ja loistokkuus kaikissa muodoissaan” olikin keskeinen käsite, joka korostui erityisesti Aristoteleen opetuksissa. Aristoteles opetti muun muassa, että hyvässä elämässä voi kehittää vahvuuksiaan, saavuttaa potentiaalinsa ja tulla siksi, millaiseksi luonto on tarkoittanut. Aristoteleen onnellisuusoppi eli eudaimonismi kuvastaakin hyvää ja onnellista elämää, jossa ihminen juuri hyveiden avulla kukoistaa ja toteuttaa itseään. (Ojanen 2014, 112; Vrt. esim. Pulkkinen & Pitkänen 2010, 126; ks. myös Rask 2011, 218-219.) Moraalipsykologi Jonathan Haidtin (2006) mielestä hyveiden pohdiskelu jäi kuitenkin antiikin aikana rationaalisen ajattelun jalkoihin, sillä hyveet olivat abstrakteja eikä niitä voitu määrittää. Nykyinen hyveajattelu on kuitenkin pitkälti kehittynyt antiikin pohjalta ja edelleenkin viisaus, rohkeus, kohtuullisuus ja oikeudenmukaisuus ovat laajalti arvostettuja hyveitä, vaikkakin kulttuurisia eroavaisuuksia esiintyy. (Ojanen 2014, 113; Uusitalo-Malmivaara 2014, 64.)

Hyveisiin liittyvät käsitteet ovat olleet historiallisesti huomattavan kiinnostavia psykologian tutkijoille ja harjoittajille, esimerkkinä humanistinen psykologinen perinne (Peterson & Seligman 2004) sekä perhe yhteiskuntatieteiden tutkimuksessa (Sandage & Hill 2001). Hyveen määritelmä tuli empiirisen psykologian terminologian piiriin vasta tämän vuosituhannen alussa, kun positiivinen psykologia syntyi (Pulkkinen & Pitkänen 2010 126). Siispä vasta viime aikoina hyve on tutkijoiden keskuudessa saanut määritelmän minä tahansa psykologisena prosessina, joka saa henkilön ajattelemaan ja toimimaan tavalla, joka hyödyttää sekä häntä itseään, että yhteiskuntaa (McCullough & Snyder 2000, 1). Lotta Uusitalo-Malmivaaran (2014, 64) mukaan hyveajattelua esiintyy jossain muodossa kaikissa tunnetuissa kulttuureissa, filosofisissa oppirakennelmissa ja uskonnoissa; hyve on tavoiteltava, vahvuuksista muodostuva kokonaisuus, eettisesti ja moraalisesti arvokas ominaisuus, joka palvelee yksilöä ja tämän ympäristöä. Ranskalainen filosofi André Comte-Sponville (2001, 3) taas määrittelee hyveen tavaksi olla ja toimia humanisti, toisin sanoen voimaksi toimia hyvin. Tunneälyä tutkinut Daniel Golemanin (1997, 13) ajankohtainen näkemys on, että jos täytyisi

nimetä kaksi moraalista hyvettä joita nykyaikana tarvitaan, ovat ne itsehillintä ja myötätunto.

Vahvuuksien ja hyveiden tutkiminen on viimeisellä vuosikymmenellä yleistynyt huomattavasti, erityisesti muun muassa persoonallisuuspsykologian (ks. esim. Krueger, Hicks & McGue 2001) ja kasvatopsykologian (ks. esim. Narvaez & Lapsley 2005) aloilla. Myös ihmisen vahvuuksia tutkiva positiivinen psykologia, johon tämäkin tutkimus osittain perustuu, on nostanut suosiotaan muun muassa suomalaisten opiskelijoiden keskuudessa. Tämä ilmenee muun muassa uutisesta, jossa Helsingin yliopiston lehtori Juhani Lehto perustelee asian johtuvan muun muassa siitä, että ihmiset etsivät näinä synkkien uutisten aikana vastapainoa vahvuuksista (LK 24.11.2014).

Hyveitä käsittelevissä empiirisissä tutkimuksissa on käytetty useita analyyttisiä lähestymistapoja, muun muassa pyrkimys pidättää implisiittinen arkipsykologinen ymmärrys, itse raportoidut piirteet tai hierarkkiset moraalisen persoonallisuuden ulottuvuudet (Cawley, Martin & Johnson 2000). Luultavasti kaikista systemaattisin lähestymistapa tutkia hyveitä ja luontevahvuuksia psykologisesta perspektiivistä, tulee kuitenkin positiivisen psykologian kentältä (Shryack, Steger, Krueger & Kallie 2010), nimittäin Petersonin ja Seligmanin (2004) luoma VIA -malli (Virtues in Action). Kyseisellä Petersonin ja Seligmanin mallilla on tässä tutkimuksessa erittäin merkittävä rooli ja siksi keskitynkkin tarkastelemaan sitä lähemmin seuraavassa luvussa (2.2.).

2.2 Positiivisen psykologian hyveet ja vahvuudet

Hyveet

Käytä ominaisvahvuuksiasi päivittäin keskeisimmillä elämänaalueillasi tuottamaan runsaasti nautintoja ja aitoa onnellisuutta (Seligman 2008, 196).

Jokaisella meistä on omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Osalle voi olla vaikeaa tiedostaa ja etenkin hyväksyä omat heikkoutensa. Kuitenkin jokaisella ihmisellä on jopa useita ominaisvahvuuksia tai luontevahvuuksia, jotka hän tietää omaavansa. Hyödyntämällä näitä vahvuuksia, voivat kaikki ihmiset olla voittajia ja elää nautinnollista elämää, edellyttäen, että he toimivat vahvuksiensa ja hyveidensä mukaisesti. Vahvuudet tiedostamalla ja niistä iloitsemalla sekä niitä käyttämällä, voi jokainen järjestää elämänsä onnistuneesti, muun muassa harjoittamalla henkilökohtaisia vahvuuksiaan työssä, rakkaudessa, vapaa-ajalla ja kasvatuksessa. (Kuuskorpi & Heikkinen 2011, 30; Ojanen 2008, 195; Seligman 2008, 168; Seligman & Peterson 2004, 12.)

Martin E. P. Seligman ja Christopher Peterson ovat laatineet yksityiskohtaisen hyveiden ja vahvuuksien luettelon, joka käsittää kaikille kulttuureille ominaisia myönteisiä luonteenominaisuuksia, sillä hyveet eivät heidän näkemyksensä mukaan ole suhteellisia, tilanteista ja kulttuureista riippuvaisia (Ojanen 2014, 114). Nämä hyveet esiintyvät lukuisissa historiallisissa dokumenteissa ja saattavat olla jopa biologisesti määräytyneitä, evoluutiossa ihmisen selviytymisen kannalta oleellisiksi valikoituneita ominaisuuksia. Luontevahvuudet ovat tavallaan hyveiden apuvälineitä, joilla hyveitä käytännössä ilmennetään. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 66.)

VIA -malli on suhteellisen kattava jaottelu, joka koostuu kuudesta hyveestä ja 24:sta luontevahvuudesta. Jaottelu on alun perin tuotettu tasapainottamaan psykologian tutkimusta muun muassa vastineeksi mielenterveyden tautiluokitukselle, sekä vähentämään sen "patologista" painotusta ja sairauskeskeisyyttä, jonka sijasta on pyritty keskittymään muun muassa positiivisiin asioihin, esimerkiksi ihmisen saavutuksiin. (Seligman & Csikszentmihalyi 2000; Uusitalo-Malmivaara 2014, 65; ks. myös Kuuskorpi & Heikkinen 2011, 30.)

Hanke toimii selkärankana monille positiivisen psykologian sovelluksille. VIA -mallin rungon muodostavat kolme käsitteellistä, hierarkkista tasoa: tilanteelliset teemat, luontevahvuudet ja hyveet. Hyveet nähdään laaja-alaisina, sosiaalisesti tavoiteltavina, yksilöllisinä eroina, joita arvostetaan useissa eri kulttuureissa. Viisauden, rohkeuden, humaaniuden, oikeudenmukaisuuden, kohtuullisuuden ja

transsendenssin jokseenkin abstraktit hyveet ovat, kuten jo mainittu, jaoteltu 24:een luontevahvuuteen, jotka koetaan selkeästi havaittavissa olevina luonteenpiirteinä, jotka näyttäytyvät erilaisissa tilanteissa ja olosuhteissa ja ovat eräällä tapaa pysyviä ja jokaiselle ominaisia. (Peterson & Seligman 2004; Uusitalo-Malmivaara 2014, 65.)

Kuvio 1. Positiivisen psykologian hyveet (Seligman 2008, 171-192).

1. Viisaus ja tieto: *kognitiiviset vahvuudet*
2. Rohkeus: *emotionaaliset vahvuudet*
3. Rakkaus ja inhimillisyys: *ihmissuhde-vahvuudet*
4. Oikeudenmukaisuus: *kansalaisvahvuudet*
5. Kohtuullisuus ja itsehillintä: *kullekin ominaiset liiallisuudelta suojaavat vahvuudet*
6. Transsendenssi: *vahvuudet, jotka luovat yhteyksiä suurempaan maailman-kaikkeuteen ja antavat merkityksiä.* (Pulkkinen & Pitkänen 2010, 126-127; Seligman 2008, 171-192.)

Hyveiden toteuttaminen ja hyveiden mukaan toimiminen edellyttää ihmisen omaamien vahvuuksien käyttämistä, mutta ennen tätä niiden löytämistä ja tiedostamista. Seligman (2008, 167) kuitenkin korostaa, että ihminen voi tiedostaen

vahvistaa eri vahvuuksia, kyetäkseen toimimaan jonkin tietyn tai joidenkin tiettyjen hyveiden mukaisesti. Esimerkiksi oikeudenmukaisuuden hyvettä voi osoittaa hyvällä kansalaisuudella, tasapuolisuudella, uskollisuudella ja yhteistyöllä tai inhimillisellä johtajuudella, kun taas viisauden hyve on saavutettavissa sellaisten vahvuuksien, kuin luovuuden, uteliaisuuden, rakastamisen taitamisen, avoimuuden ja näkemyksellisyyden kautta. Luonteenvahvuudet ovat psykologisia ainesosia, joko prosesseja tai mekanismeja, jotka siis lopulta määrittelevät hyveet. Lisäksi hyveiden ollessa jotain abstraktia, ovat luonteenvahvuudet jotain hieman konkreettisempaa, sillä niitä kaikkia voidaan mitata ja hankkia (Peterson & Seligman 2004, 13; Seligman 2008, 166-167.)

Vahvuudet

Jos yksi tai useampi näistä soveltuu huippuvahvuuksiisi, ne ovat ominaisvahvuuksiasi. Käytä niitä niin usein ja niin monissa yhteyksissä kuin voit. (Seligman 2008, 196.)

Useimmiten luonteenvahvuudet tulevat perimässä tai kehittyvät elämänkaaren aikana erilaisten kokemusten tai vastoinkäymisten kautta. Vahvuus voi olla luonteenpiirre tai psykologinen ominaisuus, jota on kullakin useita ja joita voidaan havaita eri tilanteissa ja eri aikoina. Kaikilla on omat yksilölliset vahvuutensa, jotka olisi jokaisen hyvä tiedostaa ja ottaa käyttöön, helpottaakseen yksinkertaisesti omaa toimimista ja olemista. Seligman mainitsee, että hyveellisten toimien seuraaminen innostaa ja elähdyttää katsojaa sekä tuottaa tekijässä myönteisiä tunteita, kuten ylpeyttä, täyttymystä ja iloa. (Seligman 2008, 167-168, 196.) Peterson ja Seligman (2004, 12) myös toteavat, että hyvä luonne koostuu useista positiivisista piirteistä. Hyveellinen toiminta tarkoittaa lyhyesti sitä, että henkilö voi heijastaa omia luonteenvahvuuksiaan ja puhua niistä muiden kanssa. Luonteenvahvuudet eivät kuitenkaan suoranaisesti ole lahjakkuutta ja taitavuutta. (Perk, Peterson & Seligman 2004, 604.)

Kun ihminen toimii omia vahvuuksiaan hyväksi käyttäen, on se eittämättä helpompaa kuin ilman niitä. Erilaisten vahvuuksien käyttäminen tietyissä tilanteissa taas täytyy oppia. Jo pienelle lapselle tulisi opettaa omien vahvuuksien olennaisuus ja niiden tärkeys ja merkitys. Lasta tulisi auttaa löytämään vahvuutensa ja edelleen tukea häntä niiden vahvistamisessa ja tiedostamisessa. Uusitalo-Malmivaaran (2014, 66) mukaan ihmisen hyvän luonteen luokittelussa luonteenvahvuudet näyttäytyvät tutkijoille luonnollisena luokittelun lähtökohtana, eivätkä luonteenvahvuudet ole liian konkreettisia kuten tilanteelliset teemat eivätkä liian abstrakteja kuten hyveet.

Jokainen kulttuuri tukee erilaisia vahvuuksia luomalla instituutioita, rituaaleja, roolimalleja, vertauksia, elämänohjeita ja lastentarinoita, jotka ovat harjoittelua, joka auttaa lapsia ja nuoria omaksumaan ja kehittämään arvostettuja luonteenpiirteitä turvallisessa ympäristössä opetuksen johdolla (Seligman 2008, 168). Kulttuureiden välillä voidaan havaita huomattavia eroja, esimerkiksi vertailtaessa suomalaista ja italialaista kulttuuria, korostetaan suomalaisessa enemmän sinnikkyyttä, aikaansaapuutta ja uutteruutta, kun taas italialaiset saattavat mahdollisesti korostaa enemmän rakastamisen ja rakastetuksi tulemisen vahvuutta. Seligman kuitenkin huomauttaa, että nämä instituutiot saattavat tuottaa päinvastaisia tuloksia kuin oli tarkoitus, mutta nämä vääristymät ovat ilmeisiä ja kovasti kritisoituja. (emt.,168.)

Edellä läpikäytyjä Seligmanin (2008) teorian mukaisia vahvuuksia tullaan tarkastelemaan laajemmin tutkimustulosten käsittelyn rinnalla luvussa neljä *Tutkimustulokset: Hyveet kotikasvatuksessa*.

2.3 Suomalainen kotikasvatus

2.3.1 Kasvatuksen merkitys

Maria Montessori (1950, 22, 24) on sanonut, että jokainen ihminen on oma luova henkensä, joka todellistuakseen kaipaa suojakseen elävää ympäristöä, jota lämmittää rakkaus ja joka tarjoaa sille runsaasti ravintoa, jossa kaikki sille hymyilee, eikä mikään ole haitaksi. Näiden Montessorin sanojen takaa, löytyy lapsesta huolehtivan aikuisen suuri merkitys paitsi huolenpitäjänä myös kasvattajana.

Lapsesta vastuussa olevilla aikuisilla on suuri tehtävä pitää hyvää huolta lapsesta ja kasvattaa lasta, eikä tätä vastuuta voida tarpeeksi painottaa, ottaen huomioon lasten heikkouden ja viattomuuden. Lapsuus on tietynlaista alttiuden aikaa, jolloin ihmlapsi on äärimmäisen herkkä kokemuksissaan ja tunteissaan. Lisäksi kasvava lapsi on erityisesti ensimmäisinä elinvuosinaan täysin riippuvainen aikuisilta saamastaan hoidosta ja huolenpidosta, kun hän ei esimerkiksi kykene puolustautumaan maailman vahingollisia vaikutuksia vastaan. (Hämäläinen 2011, 57; Leinonen 1998, 88-89; Solasaari 2011, 40; ks. esim. Haapaniemi 2011, 78.)

Kasvatus on tärkeä osa pienen lapsen elämää. Se on jotakin, mitä tarvitaan antamaan malleja, osoittamaan suuntaa, asettamaan rajoja ja luomaan edellytyksiä kasvatettavan itsenäistymiselle. Ihmistä ei kuitenkaan niin vain "tehdä" tai kasvateta tietynlaiseksi. Kasvatettavan itsenäistyminen kasvattajan vallasta on kasvatussuhteen yksi keskeinen tavoite ja kasvatuksen päämäärä edellyttää käsitystä siitä, millainen on arvokas ihmiselämä. (Skinnari 2011, 17; Värrä 2011, 44, 46.)

Hämäläisen (2011, 63) mukaan kasvatus on arvokkaaksi koetun edistämistä ihmisessä ja se kätkee sisäänsä arvoja, jotka koskevat sekä sitä, mitä kasvatuksella tavoitellaan, että sitä, miten toimitaan. Värrä (2004, 27) taas korostaa, että jotta kasvatus olisi mahdollista ja eettisesti perusteltua, on kasvattajalla oltava näkemys hyvästä elämästä, vaikka hän ei lopulta tiedäkään, mitä se varsinaisesti on. Gjerstad (2011, 77) puolestaan lisää, että kasvattaja ohjaa väistämättä lasta

johonkin suuntaan, eli toisin sanoen neutraali ja kantaa ottamaton suhtautumistapa on lähes mahdoton. Kasvatus on siis erittäin päämääräsuuntautunutta toimintaa, jossa otetaan aina jollain tavalla kantaa siihen, millainen ihminen on, mitä ihmisen kasvussa pidetään arvokkaana ja tavoiteltavana ja mistä ja miten kasvatuksellisesti arvokas määrittyy (Värri 2008, 401-402).

Kasvatuksen eräs suuri osa ovat arvot ja arvomaailman rakentumisessa lasta ympäröivät aikuiset ovatkin ratkaisevassa asemassa, eivät kuitenkaan välttämättä määräävässä sellaisessa (Solasaari 2011, 40). Arvot ovat ihmisen tai ihmisyiden perusrakenne samalla tavalla kuin kieli, jonka puitteissa olemme ihmisiä ja teemme erilaisia valintoja ja jokainen meistä on kasvatettu tiettyjen arvojen normien mukaan. Jokaisella on omat suhteensa arvoihin, mutta se ei tarkoita, että luomme ne jollain tavalla tyhjästä. (Ojanen 2011, 10.)

Arvot ovat muuttuvia ja suhteellisia ja vaihtelevat kunkin yksilön, aikakauden ja kulttuurin mukaan ja ovat vahvasti osa perustodellisuuttamme. Esimerkiksi kasvatus tarkoittaa jo sinänsä sitä, että on olemassa tietynlaisia arvoja. Arvot voivat olla eräänlaisia ihanteita, ja ihmisen kohdalla arvot ovatkin usein samoja asioita, joista puhumme myös hyveen tai hyveiden nimellä. Arvot ovat yleispäteviä, ne ovat tavallaan oma todellisuuden tasonsa tai kenttensä, jossa elämme ja ratkaisemme, miten tämän kentän suhteen toimimme. (Ojanen 2011, 7-12.) Inhimillisen olemassaolon kokonaisuudessa arvot koskevat pohjimmiltaan sitä, mitä elämässä pidetään tavoiteltavana ja tärkeänä (Hämäläinen 2011, 58).

2.3.2 *Koti ja vanhemmuus*

Koti on tärkeä jokaiselle meistä. Lapselle eritoten, sillä se on hänen kasvunsa ja kehityksensä kehto. Vanhempien vastuuta ei edelleenkään voida tarpeeksi alleviivata, onhan heidän tehtävänsä luoda lapsen varhaisin fyysinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kasvuympäristö, turvallinen koti, joka säilyy pitkälle nuoruusikään saakka lapsen merkittävimpänä kasvuympäristönä. (Hämäläinen 2011, 57)

Yhteiskunnalliset olot asettavat kodille ja vanhemmille kuitenkin tietynlaisia reunaehtoja, jotka sekä rajoittavat että mahdollistavat. Vanhempien pyrkimykset ja toimintatavat tuovat ilmi, mitä he kasvattajina arvostavat, pitävät elämässä tärkeänä ja haluavat lapsilleen. Arvot siis antavat paitsi suuntaa ja sisältöä, ohjaavat ne myös toimintaa ja toiminnan taustalla olevia periaatteita. Lisäksi arvot ovat jotakin, mitä ihminen luonnostaan kaipaa ja etsii. Kotikasvatuksen arvoista puhuttaessa tärkeää on se, millaista elämää vanhemmat toivovat lapsilleen. (Hämäläinen 2011, 57-58; Ojanen 2011, 7.)

Kasvatus nähdään usein tietoisena toimintana, jolla pyritään vaikuttamaan lapsen kehitykseen. Kotielämä on erityisen merkittävää lapsen kehityksen kannalta ja haasteita riittää, sillä kotikasvatuksessa rajan vetäminen tietoisesta lapsen kehitykseen vaikuttamiseen ja muun lapsen kannalta merkityksellisen välille on varsin vaativaa. Kotikasvatuksessa vanhemmat rakentavat itsensä ja lasten välille vuorovaikutuksen ja kotielämän järjestelyt, jotka auttavat edistämään heidän arvokaina pitämiään asioita lapsen elämässä. Vanhempien käsitykset siitä, mikä on lapselle hyväksi ja mikä elämässä tärkeää, tulevat heidän omasta elämäntulkinnastaan, joihin ovat vaikuttaneet muun muassa lapsuudenkokemukset, yhteiskunnan arvotodellisuus, yleinen mielipideilmasto ja ajan henki. Hänen käsityksensä kasvatustoiminnan luonteesta ja tarkoituksesta eivät kuitenkaan aina ole kovin selkeitä ja loppuun asti tiedostettuja. Vanhemmilla on kuitenkin valta ja vastuu vaikuttaa lapsen henkiseen kasvuun ja kehitykseen, ohjata ja muovata lapsensa kehitystä haluamaansa suuntaan. (Hämäläinen 2011, 60-61, 67.)

Kodin arvokasvatus on perusta sille, mitä Hämäläinen (2011, 59) kutsuu sosiaalisatioksi, prosessille, jossa kulttuuriperintö siirtyy edelliseltä uudelle sukupolvelle, sisältäen oman kulttuuripiirin ylisukupolvisesti rakentuneita käsityksiä, tapoja, uskomuksia ja käyttäytymismuotoja, ottaen kuitenkin huomioon huomattava perhekohtainen vaihtelu. Kasvatustavat ja -ihanteet siirtyvät siis suvuissa henkisenä perintönä sukupolvelta toiselle (Kemppainen 2001).

Samalla tavoin kuin kasvatuksessa moni asia perustuu traditioon, pätee myös vanhemmuuden kulttuuriset merkitykset pitkälti traditioon, käytäntöön ja ideologi-

aan. Vanhemmuus ei ole helposti määriteltävissä, sillä vanhemmuutta on monenlaista, minkä kertoo jo pelkkä eri kansallisuuksien ja eri kulttuurien määrä maailmassa. Erilaiset määrittelyt vanhemmuudesta muotoutuvat useiden eri tekijöiden vaikutuksesta, esimerkiksi kokemukset perheestä, perheen vuorovaikutussuhteiden laadusta ja sosioekonomisesta luokka-asemasta, uskomukset tämän päivän perheestä ja laajemminkin yhteiskunnasta sekä arvioinnit omasta henkilökohtaisesta hyvinvoinnista ja taloudellisista mahdollisuuksista. Lisäksi vanhemmuus ja vanhemmuuden tavat ovat tutkimusten mukaan tiiviisti yhteydessä lapsuutta koskeviin käsityksiin, mistä johtuen vanhemmuus on jatkuvasti muuttuvaa ja uudelleen muotoiltua. (Hirsjärvi, Laurinen, Böök, Husa, Katvala, Kempainen & Perälä-Littunen 1998, 13-14.)

2.3.3 Kasvatuksen muuttuvat arvot

Kaikkiin kasvatuskulttuureihin sisältyy erilaisia käsityksiä ja uskomuksia siitä, mistä lapsen hyvä ja hyvä kasvatus koostuvat, jotka ovat vain osin tiedostettuja. Jokaisessa maassa on oma erityinen kasvatuskulttuurinsa, joka heijastelee sitä, mikä koetaan elämässä tärkeäksi ja mitä arvostetaan. Ajan kuluessa myös kasvatuskulttuuri muovautuu, kun uudet sukupolvet lisäävät uusia uskomuksia ja tapoja. (Hämäläinen 2011, 59-60.) Kasvatus on siis paitsi kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti määräytynyttä, on se eittämättä myös kietoutunut oman aikansa sosio-kulttuuriseen tilanteeseen ja sen vallitseviin käsityksiin, ideologioihin, aatteisiin ja valtasuhteisiin (Siljander 2002; Värrö 2007).

Länsimainen yhteiskunta on ollut vahvassa murroksessa erityisesti viimeisten vuosikymmenien aikana. Viimeisen sadan vuoden aikana ovat monet arkiset ilmiöt ja käytännöt kokeneet huomattavia muutoksia. Esimerkiksi monenlaiset paineet, odotukset, ristiriidat ja nopeat muutokset nyky-yhteiskunnassa ovat saaneet vanhemmat kyseenalaistamaan perinteitä ja niiden toimivuutta, kun on niin paljon enemmän vaihtoehtoja tehdä asioita kuin oli esimerkiksi esimodernissa perheessä. Ennen lasten kasvatuksessa perinteiden mukaan toimiminen ja niihin tukeutuminen toi turvallisuutta, tuttuuden tunnetta ja tietynlaista mukavuutta. Tuo

edellä mainittu muutos on kuitenkin merkinnyt erilaisia riskinottoja ja eräänlaista seikkailua, mahdollisesti niin hyvässä kuin pahassa. Näiden kahden välimaasto on se, missä nykypäivän kasvattajat elävät. (Hirsjärvi ym. 1998, 13.)

Tutkailtaessa kuitenkin tarkemmin suomalaista kasvatusta, on sanottu, että nykyinen suomalainen kasvatusta, samalla kun se ilmentää modernia kulttuurista tietoisuutta, kantaa se myös mukanaan menneisyyden ääntä. Suomalaisessa kasvatustajatteluissa perinteet ovat edelleen vahvasti käytössä ja entisen ja nykyisen kasvatustajattelu eroja ja yhtymäkohtia olisikin tarpeellista tutkia tarkemmin. Tämä siksi, ettei nykykulttuuria ja sen kasvatusta voi ymmärtää tuntematta sen historiaa ja siinä esiintyneitä ajatuskuvioita ja uskomusrakenteita. Palaten siis hieman ajassa taaksepäin, ovat perheen merkitys ja siihen liittyvät käsitykset muotoutuneet radikaalisti viimeisten vuosisatojen aikana. On tultu 1770-luvulta, jolloin sanaa ”perhe” ei edes tunnettu, 1800-luvulta lähtien käytössä olevaan nykypäivän ydinperheeseen, onnelliseen ja yhtenäiseen ideaaliperheeseen, jossa erityisinä tuntomerkkeinä ovat naisen ja miehen korostetun erilaiset roolit ja toimintapiirit, tunnepohjainen puolison valinta, kasvatustakeskeisyys sekä perhe-elämän yksityisyys. 1800-luvulle saakka perhettä pidettiin lähes muuttumattomana itsestäänselvyytenä. Teollistuneen yhteiskunnan synty kuitenkin mursi osittain tämän käsityksen perheen näennäisestä luonnollisuudesta luomalla modernin ydinperheen idean. (emt., 15, 18.)

Siirryttäessä perheen määritelmästä suomalaisiin kasvatustajatteluissa, 1930-luvulla kootun kansanomaisia lastenkasvatustajattelu tavoitteita ja menetelmiä käsittelevän aineiston perusteella, kasvatustajatteluissa korostettiin ennen vanhaan lasten tottelevaisuutta ja kuuliaisuutta sekä nöyryyttä ja vaatimattomuutta. Vanhemmat lisäksi käyttivät valtaansa ja oikeuttaan rangaista lapsiaan, kasvatustajatteluissa heitä kuuliaisiksi. Tuon ajan suomalaista kasvatustajattelu perinnettä on luonnehdittu ankaraksi, eikä välttämättä syyttä. (Ruoppila 1954.)

Esimoderniin yhteiskuntaan tultaessa lastenkasvatustajattelu ja -tietämys välittyivät luontevasti ja perinteisesti sukupolvien ketjussa sukupolvelta toiselle siirtyvien mallien ja perinteiden avulla. Suurimmilta osin tämä johtui siitä, että nuoret van-

hemmat asuivat lähellä omia vanhempiaan ja muita edelliseen sukupolveen kuuluvia sukulaisiaan, samassa kotitaloudessa tai vähintäänkin samassa pihapiirissä. Yhteiskunnan modernisoituminen ja koko yhteiskuntarakenteen nopea muuttuminen viime vuosikymmeninä on rikkonut tällaista elämänmuotoa, etäännyttäessään sukupolvia toisistaan sekä maantieteellisesti että sosiaalisesti. Lisäksi kulttuurisesti tämä on johtanut siihen, että näitä luonnollisia yhteisöjä, jotka kasvattaisivat seuraavaa sukupolvea jäsenyyteensä, ei enää juuri ole. Sukupolvien välinen kanssakäyminen on vähentynyt ja vanhemmuuden identiteetin rakentamisessa perinteet ja auktoriteetit auttavat yhä vähemmän. Lisäksi vastuu yhteisöllisyyteen kasvattamisesta on siirtynyt kotoa ammattimaisten kasvatusyhteisöjen, päiväkotien ja koulujen tehtäväksi. Jos entinen yhteisöllisyys on menetetty, on edistettävä pian modernia yhteisöllisyyttä ja opetettava sen vaatimia yhteisötaitoja. (Haapaniemi 2011, 76; Hirsjärvi ym. 1998, 13; Hämäläinen 2011, 68.)

Modernin yhteisöllisyyden tavoittaminen tuntuu kuitenkin suhteellisen haastavalta tässä yksilöä korostavassa yhteiskunnassa. Modernisaation viimevaiheeseen tultaessa kansalaisuuden, socialisaation ja yksilön identiteetin rakentamisen ehdot ovat kauttaaltaan muuttuneet ja nykyisin elämäntapojen pirstoutuminen, yhteiskunnan eriarvoistuminen ja globaalit ongelmat leimaavat lasten ja nuorten kasvuympäristöjä (Värri 2011, 49). Elämänmuoto on moniarvoistunut ja näin ollen myös kasvatuskulttuuri. Teknistynyt, medikalisoitunut ja yksilöitynyt yhteiskunta on väistämättä muovannut myös kotikasvatuskäytäntöjä. (Hämäläinen 2011, 62.)

Tämä huomattava murros länsimaisessa yhteiskunnassa on siis muuttanut paitsi perheyhteisöä ja sen ominaisuuksia ja rakennetta, on se lisäksi vienyt lasten kasvatusta uusiin suuntiin. Olosuhteiden ja elämäntapojen muuttuminen on muuttanut kaiken muun myötä myös vanhempien tapoja kasvattaa lapsiaan. Perinteillä on kuitenkin ollut ohjaava merkitys kasvatuksessa kaikkina aikoina, jopa nykyäänä. Kuitenkin samalla kun kasvatustraditiot ovat ajan saatossa muuttuneet uusiin ja erilaisiin suuntiin, kyseenalaistetaan edelleen modernissa yhteiskunnassa perinteiden asemaa ja merkitystä. (Hirsjärvi ym. 1998, 13.)

3 Tutkimuksen empiirinen toteutus

Tässä luvussa tulen käymään tarkemmin läpi tekemiäni valintoja, jotka liittyvät tämän tutkimuksen toteutukseen. Aloitan tutkimuksen lähestymistavan ja tutkimusmenetelmän valinnan perustelulla ja kuvailulla luvussa 3.1. Luvussa 3.2 käyn läpi tutkimukseni tutkimusjoukkoa, aineistonhankinnan etenemistä sekä käyttämäni aineistonkeruumenetelmää, puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Lukuun 3.3 olen sisällyttänyt perustietoa aineiston analysointiin valitsemastani sisällönanalyysimenetelmästä. Luvussa 3.4 olen jäänyt pohtimaan tutkimuksen luotettavuutta ja yleistettävyyttä.

3.1 Laadullinen tapaustutkimus

Tutkimuksenteossa on usein kyse siitä, että jokin hieman tunnettu ilmiö tuodaan lähelle ja ikään kuin levitetään tutkijan analyttisen silmän katsottavaksi (Saareheimo 1997, 23). Tutkija tarvitsee tähän toimenpiteeseen kuitenkin jonkinlaisen lähestymistavan (Alasuutari 2011). Tämä tutkimus nojaa laadulliseen eli kvalitatiiviseen lähestymistapaan. Laadullinen tutkimus ymmärretään yksinkertaisesti aineiston muodon kuvaukseksi ja laadullista tutkimusprosessia voidaan luonnehtia eräänlaiseksi tutkijan oppimisprosessiksi, jossa koko tutkimuksen ajan pyritään kasvattamaan tutkijan tietoisuutta tarkasteltavana olevasta ilmiöstä ja sitä ohjailevista tekijöistä (Eskola & Suoranta 1998, 13; Kiviniemi 2001, 75).

Jo ennen tämän tutkimuksen tutkimusidean syntymistä oli minulle tutkijana täysin ilmeistä, että valitsen tutkimukseeni kvalitatiivisen eli laadullisen lähestymistavan. Valinta tuntui luontevalta, sillä tiesin olevani halukas tutkimaan ilmiötä ja sen yksityiskohtaisempia rakenteita syvemmin sekä ymmärtämään sitä, kuten on laadulliselle tutkimukselle ominaista. Ilmiön pintapuolinen analysointi, joka on hieppomaisempaa määrälliselle tutkimukselle, ei ole koskaan tuntunut itselleni

sopivalta lähestymistavalta mahdollisessa tutkimuksen teossa. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 12-13; ks. myös Hakala 2015, 19.)

Tapaustutkimus osoittautui sopivaksi metodiseksi ratkaisuksi sen jälkeen, kun olin saanut koottua tutkimusjoukkoni. *Tapaukseksi* tässä tutkimuksessa muodostui siis maantieteellisesti Keski- ja Etelä-Lappi ja sen syrjäiset maalaiskylät sekä siellä 1930-1950 -luvulla lapsuuttaan ja nuoruuttaan viettäneet henkilöt ja heidän kokemuksensa, saamastaan kotikasvatuksesta. Tapaustutkimus ei myöskään ole tutkimusmenetelmä, vaan pikemminkin kvalitatiivisuuden tavoin lähestymistapa, näkökulma todellisuuden ja ”todellisuuden” tutkimiseen. Tapaustutkimuksen keinoin tutkimuksella tavoitellaan kokonaisempaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Sekä laadulliselle että tapaustutkimukselle on tyypillistä useiden tiedonhankintamenetelmien käyttäminen, mikä laajentaa ja monipuolistaa ilmiöstä kerättävää tietoa. (Heikkinen 2007, 206; Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 182, 189.) Tässä tutkimuksessa aineisto on kuitenkin kerätty pelkkien haastattelujen avulla. Tämän yhden tiedonkeruumenetelmän keinoin ja siihen turvautuen, tutkimukseni tavoittelee kokonaisempaa ymmärrystä 1930-1950 -luvuilla Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä vallitsevista kotikasvatuksen ominaisuuksista, keskittyen eritoten siihen miten erilaiset hyveet ja vahvuudet ovat siinä korostuneet (Seligman 2008).

Tapaustutkimuksesta

Tapaustutkimusta voidaan määritellä empiiriseksi tutkimukseksi, jossa keskitytään tutkimaan tarkemmin jotakin yksittäistä ilmiötä, jota on tavoitteena kuvailla ja josta pyritään tuottamaan mahdollisimman yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa. On hyvin olennaista, että käsiteltävä aineisto muodostaa jonkinlaisen kokonaisuuden, toisin sanoen *tapauksen*. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 180-181; Yin 1987, 23-25; 2009, 18.) Yleensä tapaustutkimus kohdistuu nimenomaan yhteen tapaukseen, mutta myös usean tapauksen tutkimukset ovat mahdollisia. Näitä tapauksia voivat esimerkiksi olla yksilö, perhe, yhteisö, organisaatio, tapah-

tuma tai tapahtumasarja, prosessi, fyysinen yksikkö tai tilanne. Tapaustutkimuksen kohde voidaan valita monella tavalla ja se voi olla joko mahdollisimman tyyppillinen tai hyvinkin poikkeuksellinen. (Eskola & Suoranta 1998, 65; Yin 1994.)

Tapaustutkimusta on kritisoitu sen edustavuuden puutteesta ja puutteellisesta kurinalaisuudesta aineistoa kerätessä ja analysoitaessa, mihin on osin liittynyt näkemys tutkijan ja tutkimusjoukon subjektiivisuudesta ja tämän vaikutuksesta tutkimukseen. Kuitenkin lähestymistavan vahvuutena on nähty olevan sen kokonaisvaltaisuus. (Hamel, Dufour & Fortin 1993; Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 182.) Tapaustutkimuksellisessa lähestymistavassa nähdäänkin tapauksen kokonaisvaltaisen ymmärtämisen olevan tärkeämpää kuin sen yleistämisen (Syrjälä & Numminen 1988, 175; ks. myös Yin 2009, 15). Mikäli tapaustutkimuksessa pyritään yleistämiseen, siinä tavoitellaan ennen kaikkea analyyttistä yleistämistä (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 185).

3.2 Tutkimushenkilöt ja aineistonkeruu

Tutkimusjoukko

Tutkimukseni tutkimusongelma ja tutkimuksen tarkastelun kohteena oleva aika-kausi viittaavat vahvasti siihen, elleivät jopa edellytä, että tutkimus sisältää ikäihmisten muistelua. Muistelu liitetäänkin useimmiten ikäihmisten kertomuksiin menneestä, sillä korkean iän ja suuren kokemusten kirjon omaavina, vaikuttaa jollakin tapaa luontevalta, yhdistää muistelu iäkkäämpiin henkilöihin. Moni onkin kiinnostunut kuulemaan esimerkiksi vanhoista ajoista sen menneistä tapahtumista sekä ajan tavoista. (Saarenheimo 1997, 22.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusjoukko koostuu kolmesta naisesta ja yhdestä miehestä, jotka syntyneet 1930 ja -40-luvuilla ja kasvaneet ja varttuneet Keski- ja Etelä-Lapin pienissä ja syrjäisissä maalaiskylissä. Laadullinen tutkimus muodostuu yksilömääräisesti pienen otannan perusteellisesta analysoinnista, minkä vuoksi tutkimuksen onnistumisen kannalta tutkittavan joukon suhteellisen pieni

tai suuri koko ei ole ratkaiseva. Niin ikään tutkimusyksilöiden suuri joukko ja tilastollinen argumentaatiotapa ei ole tarpeen tai mahdollinen. Lisäksi kyse ei niinkään ole tutkittavien yksilöiden määrän tuomasta luotettavuudesta tutkimukselle, vaan yksittäisistä ja näyttävistä otoksista. (Alasuutari 2011, 38-39; Eskola & Suoranta 1998, 13, 61-62; Gillham 2010, 1-2; ks. myös Krippendorff 2004, 17.)

Tutkimustulosten luettavuuden helpottamiseksi ja pitääkseni tutkimushenkilöt tunnistamattomina, olen nimennyt haastateltavat henkilöt kuvitteellisilla nimillä: *Tilda*, *Anneli*, *Lempi* ja *Toivo* (ks. esim. Lewis 2002). Tutkimusjoukko on melko homogeeninen eli yhtenäinen, sillä kaikki tutkimushenkilöt ovat esimerkiksi vartuneet pienessä syrjäisessä maalaiskylässä pula-ajan aikoihin sekä ovat kukin maatilan kasvatteja. Myös kaikki haastateltavat ovat olleet sotien aikaan evakossa Ruotsissa. Tutkimusjoukon homogeenisyys ei kuitenkaan tällaisessa laadullisessa tapaustutkimuksessa ole haitaksi, vaan päinvastoin, se on jopa jossain määrin tarkoituksenmukaista.

Olen koonnut jokaisesta tutkimushenkilöstä lyhyen kuvauksen, sillä koen tällä olleen vaikutusta muun muassa aineiston teemoitteluvaiheessa. Täten olen tutkailut aineistossa paitsi sen sisältöä, myös sen luojia ja heidän profiilejaan. Lisäksi koen tämän pohjustuksen helpottavana tekijänä tutkimuksen lukijoita ajatellen.

Tilda on viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa perheyhteisössä, johon on kuulunut äiti, isäpuoli, isovelji sekä pikkusisko- ja pikkuvelipojat. Tilda ja hänen isoveljensä menettivät isänsä sodassa, kun Tilda oli 5-vuotias.

Anneli on elänyt lapsuutensa ja nuoruutensa vanhempiensa ja kolmen veljensä kanssa. Samassa pihapiirissä ovat asuneet myös Annelin isovanhemmat.

Lempi on yksi kymmenen sisaren katraasta, jossa on alun perin ollut neljä tyttöä ja kuusi poikaa. Hän on menettänyt isänsä tapaturmaisesti, kun oli 8-vuotias.

Toivo on viettänyt lapsuutensa suuressa perheyhteisössä. Molemmat hänen vanhempansa ovat leskeytyneet aikaisemmista liitoista ja jääneet yksin

lasten kanssa, kunnes ovat menneet yhteen ja saaneet Toivon. Toivon iso-isä on asunut myös samassa pihapiirissä perheen kanssa. Toivolla on isänsä puolelta saamelaista perimää ja ensimmäinen kieli, jonka hän on oppinut, on inarinsaame, joka tosin on ajan myötä unohtunut.

Aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitu haastattelumenetelmä

Laadullisen tutkimuksen aineiston keruussa käytetään menetelmiä, jotka vievät tutkijan lähelle tutkittavaa kohdettaan, sillä yleensä tutkijan pyrkimys on tavoittaa tutkimusjoukon näkökulma ja heidän näkemyksensä tutkittavasta ilmiöstä (Kiviniemi 2001, 68). Laadullisella tutkimusaineistolla tarkoitetaan aineistoa, joka on ilmiösultaan tekstiä, ei siis esimerkiksi lukuja ja numeroita (Eskola & Suoranta 1998, 15; Miles & Huberman 1994, 1). Muun muassa näistä syistä olen valinnut tutkimusaineiston hankintaan tähän tutkimukseen puolistrukturoidun haastattelumenetelmän, tässä tapauksessa teemahaastattelun. Teemahaastattelun valintaa perustelen yksinkertaisesti sillä, että se tuntui olevan sopivin vaihtoehto kyseiseen tutkimukseen muun muassa siksi, että sen idea on hyvin yksinkertainen ja järkevä. Haastattelu on kuitenkin tutunlaista vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet, haastattelija ja haastateltava, vaikuttavat toisiinsa. Se on osa normaalia elämää, siispä normaalit fyysiset, sosiaaliset ja kommunikaatioon liittyvät seikat vaikuttavat haastattelutilanteeseen. (Eskola & Suoranta 1998, 86; Eskola & Vastamäki 2015, 27.)

Teemahaastattelulla pystytään tutkimaan erilaisia ilmiöitä ja hakemaan vastauksia erilaisiin ongelmiin, edeten spesifien keskeisten, etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74-75). Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä siksi, että yksi haastattelun aspekti, haastattelun aihepiirit eli teema-alueet, ovat kaikille haastateltaville samat ja etukäteen määräytyt. Haastattelija varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään läpi, tosin niiden laajuuden ja järjestyksen vaihdeltaessa mahdollisesti eri haastatteluissa. (Eskola & Suoranta 1998, 87; Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Kuten on teemahaastattelulle tavanomaista, rakensin siis ennen haastatteluiden varsinaista toteutusta valmiin teemahaastattelurungon (ks. LIITE 1), joka sisälsi teemat, joista olin kiinnostunut keräämään tietoa. Nämä teemat olivat: arvot; perinteet; kasvatussanonnat, kansanviisaudet ja arkiuskomukset; neuvot ja ohjaus; keinot ja menettelyt; yhteisöllisyys; kurinpito ja sanktiot sekä sukupuolierot.

Haastattelut toteutettiin eli tutkimusaineisto kerättiin huhtikuussa 2014 ja ne sijoituivat joko haastateltavan kotiin tai johonkin muuhun tuttuun paikkaan, tässä tapauksessa harrastepaikan taukutiloihin. Haastattelutilanne oli kaikissa haastatteluissa rauhallinen, eikä tilassa ollut liiaksi häiritseviä virikkeitä, jotta haastateltava pystyisi täysin keskittymään haastatteluun. Kolmessa haastattelussa olin kahden kesken haastateltavan kanssa, yhdessä haastattelussa haastateltavan puoliso oli läsnä samassa tilassa. Tuossa tilanteessa en kokenut tarpeelliseksi siirtyä haastateltavan kanssa sivuun pirtistä, jossa puoliso touhusi omiaan, vaan keskustelimme haastateltavan kanssa tämän läsnä ollessa. (ks. Eskola & Vastamäki 2015, 30-31.) En kokenut tämän haittaavan tutkimusta, vaan päinvastoin, koin että puoliso auttoi haastateltavaa rentoutumaan ja jopa kommentoi välillä ja muistutti asioista, jotka tuntuivat vaikeilta muistaa. Toisaalta olen tietoinen siitä, että tämä on saattanut muuttaa aineistoa jonkin verran. En kuitenkaan ole kokenut tämän vahingoittavan tutkimusta tai sen tuloksia millään tavoin.

Äänitin haastattelut kannettavan tietokoneeni äänitysohjelmalla, jota pidin haastattelutilanteessa edessämme pöydällä. Havaitsin, että tietokoneen läsnäolo haastattelutilanteessa tuntui hieman vaikuttavan haastateltaviin ja teki heidät hieman jännittyneemmiksi, mitä he eivät välttämättä olisi olleet ilman heidän edessään olevaa äänittävää tietokonetta. (ks. Eskola & Vastamäki 2015, 31.) Tämän näen luultavasti yksinkertaisesti johtuvan siitä, että pula-aikana syrjäisellä seudulla kasvanut vanhempi polvi, ei välttämättä ole niin tottunut esimerkiksi tietokoneisiin ja erilaisiin modernin ajan vempaimiin. Pysin kuitenkin tietoisesti rentoutamaan tilannetta kyselemällä haastateltavilta muutakin kuin mitä etukäteen olin aikeissa kysyä. Tällä tavoin pyrin harkitusti siihen, ettei haastateltava kokisi olevansa liian virallisessa ja jäykässä haastattelutilanteessa, vaan vain normaalissa keskustelutilanteessa, jossa hän vapautuneesti voisi kertoa ja kuvailla kyseltäviä

asioita. Mielestäni tällainen rentous haastattelutilanteissa saavutettiin. (ks. Saarenheimo 1997, 23.)

lökkäämpiä ihmisiä haastatellessa havaitsin, että luonnollisesti muisti on saattanut iän myötä jonkin verran heikentyä, eikä välttämättä ole niin hyvä kuin esimerkiksi haastatellessa iältään nuorempia henkilöitä. Kaiken lisäksi muistelemisen kohteena olivat lapsuuden ja nuoruuden aikaiset kokemukset, joista oli näitä kyseisiä haastatteluja tehdessä, kulunut jo huomattavan pitkä aika, useampi vuosikymmen, reilusti yli puoli vuosisata. Siispä haastattelurungon lähettäminen etukäteen haastateltaville olisi saattanut tuottaa lisätietoa tutkimukselle. Toisaalta haastateltavien ollessa tietämättömiä haastattelun sisällöstä, vastaukset olivat spontaanimpia. Kuitenkin ehkä iäkkäämmän henkilön olisi hyvä ollut hieman mietiskellä menneitä asioita ja tietoisesti palata niihin ennen haastattelua. Koen silti, että aineisto oli tarpeeksi hedelmällinen tällaisenaankin. (ks. emt. 22-23.)

3.3 Aineiston analyysi

Ominaista kvalitatiiviselle aineistolle on sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus sekä mahdollisimman yksityiskohtaisesti dokumentoidut tilanteet. Aineiston tuottamisen tilanteet voivat olla nimenomaan tutkimusta varten järjestettyjä, kuten on tässäkin tutkimuksessa tehty. (Alasuutari 2011, 85; ks. myös Miles & Huberman 1994, 1.) Tutkimusaineisto on kuitenkin aina analysoitava tieteellisessä tutkimuksessa jollakin tavoin. Onkin sanottu, että tieteellisessä tutkimuksessa työteliäimmät vaiheet ovat järjestelmällinen aineiston keruu, analyysi ja tulosten tulkinta. Jotta kaikki nämä vaiheet toteutuisivat, on tutkijalle välttämätöntä valita jonkinlainen analyysimetodi, sillä vaikka tutkimusidea olisikin kuinka hyvä, ei tutkimusta voida suorittaa ilman puutteellista toteutusta. (Ernrooth 1990, 31.) Tähän tutkimukseen valitsin analyysimetodiksi tutun ja yksinkertaisen sisällönanalyysin.

Sisällönanalyysi on analyysimenetelmä, jonka avulla voidaan tehdä replikoituvia ja perusteltuja päätelmiä tekstistä tai muunlaisesta aineistosta, esimerkiksi tutkimuksen näkökulma huomioon ottaen (Krippendorff 2004, 18). Se on analyysimenetelmänä hyvin yleinen ja sitä voidaankin käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Tämänkin tutkimuksen litteroitu aineisto on eritelty sisällönanalyysin avulla teemoihin, jotka ovat Martin Seligmanin (2008, 171-192) nimeämät 24 vahvuutta.

Aineiston analyysin aloitin litteroimalla äänitetyt haastattelut sanasta sanaan, mikä on tarkoituksenmukaista laadullisen aineiston talletuksessa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 222). Aineistona oli siis kaiken kaikkiaan neljä haastateltua, jotka olivat kestoltaan noin puolesta tunnista puoleen toista tuntiin. Litteroitua materiaalia kertyi lopulta yhteensä 45 sivua, minkä koin täysin riittäväksi tutkimusaineistoksi tälle tutkimukselle. Litteroin haastattelut kokonaisuudessaan, sisällyttäen niihin kaiken, mitä tutkimushenkilöt sanoivat, sillä koin tämän olevan tärkein tieto tutkimukselle. Lisäksi otin huomioon litterointivaiheessa tietynlaiset tunteenpurkaukset, kuten naurahdukset ja itkut sellaisissa kohdissa puhetta, joissa koin niiden olevan merkityksellisiä tutkimuksen tulosten tulkittavuuden kannalta.

Litterointivaiheen jälkeen kävin 45-sivuisen aineiston läpi 24 kertaa, tarkastellen jokaisella kerralla aineistoa Seligmanin (2008, 171-192) vahvuuksien kautta, aloittaen ensimmäisestä ”uteliaisuuden” vahvuudesta, edeten aina viimeiseen ”antaumuksen, intohimon ja innostuksen” vahvuuteen. (ks. Alasuutari 2011, 39, 46; Silverman 2010, 433.) Tieteellisessä tutkimuksessa empiirisen tutkimuksen havainnot ei kuitenkaan vielä itsessään pidetä valmiina tuloksina, eikä asioita oteta siltä kuin ne näyttävät, vaan ne ovat vasta eräänlaisia ”johtolankoja”. Vasta niitä tulkitsemalla pyritään pääsemään aineistosta tehtyjen havaintojen ”taakse” (Alasuutari 2011, 50, 77-78). Tässä tutkimuksessa pyrin jo teemoittelun lomassa tekemään eräänlaista tulkintaa, joka kiteytyy pohdintaluvussa (5), jossa pohditaan analyysin tuloksia ja pyritään tekemään johtopäätöksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 229.)

3.4 Tutkijan positio ja tutkimuksen luotettavuus

Tutkijan positio

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on verratessa määrällisen tutkimuksen tekijään toiminnassaan tietynlaista vapautta, joka antaa esimerkiksi mahdollisuuden joustavaan tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Näkökulma on kuitenkin tieteellisessä tutkimuksessa kaikki kaikessa, sillä sen puitteissa tutkija aineistoaan tarkastelee ja tekee siitä johtopäätöksiä. (Eskola & Suoranta 1998, 20; Saarenheimo 1997, 23.) Aiheen rajaaminen on myös yksi tärkeimmistä vaiheista tutkimusta tehdessä. Mitä enemmän aihetta rajaa, sitä helpommin ja varmemmin työ sujuu. Rajauksen jälkeen vuorossa on aineiston kokoamisen vaihe ja sen jäsentely. Kaiken tämän jälkeen aihetta tarkastellaan vielä lähteiden valossa ja tulokset kirjoitetaan lukijalle ymmärrettävään muotoon. (Eco 1995, 22, 29; ks. myös Eskola & Suoranta 1998, 65; Väliaverron 2002, 83.)

Tämä edellä kuvattu Econ (1995) suosittama tutkimusprosessissa etenemisen järjestys, ei aivan tämän tutkimuksen pätenyt, vaan eteneminen meni hieman omalla tavallaan. Seuraavassa käynkin tarkemmin läpi sitä, miten päädyin aiheen pariin, miten tutkimusprosessissa etenin ja millaisena koen oman positioni tutkijana. Oman positioni käsittelyn tässä tutkimusraportissa koen erittäin tarpeellisenä (ks. esim. Määttä 2014, 27).

Aivan tutkimusprosessini alussa luonnollisesti pyörittelin mielessäni aiheita, jotka kiinnostaisivat ja saisivat minut intoa puhkuen tutkimaan jotakin ilmiötä. Koin pro gradu -työn tekemisen suurena haasteena, enkä ollut valmis tutkimaan mitä tahansa aihetta, joka saisi minut lopulta välttelemään tutkimuksen tekoa ja laskisi motivaationi sille tasolle, että esimerkiksi ”leipääntyisin”. (ks. esim. Eco 1995, 12-13.) Syksyllä 2013 aloitellessani tutkimusta, olin varsin kiinnostunut 1900-luvun alkuvuosikymmenten suomalaisesta ja erityisesti lappilaisesta yhteiskunnasta ja erityisesti sen syrjäseuduista sekä siellä asuvien ihmisten tuolloisesta arjesta ja elämästä. Tämä johtui muun muassa muutoksesta, jonka myötä pienten ja syrjäisten lappilaisten kylien ikäjakauma koki suuria muutoksia aivan silmieni

edessä. Väestö vanheni, kun nuorempi polvi siirtyi töiden perässä suuremmille paikkakunnille. Tämä muutos on vieläkin vahvasti käynnissä, paitsi poismuuttoa Lapin sisällä pienemmistä pitäjistä suurempiin, myös poismuuttoa Lapista eteläisempiin ja suurempiin kaupunkeihin (ks. Yle-uutiset 21.5.2015). Halusin nostaa tämän ilmiön jollakin tavoin tutkimuksessani näkyväksi. Painotan kuitenkin, että tämä tutkimus ei laisinkaan keskity tutkimaan kyseistä ilmiötä, mutta on ollut eräs tekijä, joka on johtanut minut lopulta tutkimusaiheeni pariin ja jonka koen tärkeänä mainita perustellessani aiheenvalintaa tälle tutkimukselle. (ks. Kiviniemi 2001, 71.)

Kasvatustieteelliseen tutkimukseen kasvatuksellista näkökulmaa etsiessäni, aloin kartoittaa mahdollisuuksia, miten yhdistää tutkimukseen syrjäisiä kyliä asuttavat ikäihmiset. Olin halukas haastattelemaan heitä sota-ajoista ja sen jälkeisistä tapahtumista. Päädyin lopulta rajaamaan tutkimukseni kotikasvatukseen. Ennen varsinaisen tutkimusongelman olemassaoloa, sovin haastateltavien kanssa haastattelupäivämäärät ja tein haastattelut. Tuolloin haastatteluiden avulla keräsin perustietoa 1930-50 -luvulla Keski- ja Etelä-Lapin syrjäkylissä varttuneiden kotikasvatuksesta. (ks. Kiviniemi 2001, 69.)

Tovin aineistoni kanssa kamppailtuani ja tutkimukselleni näkökulmaa etsien, päädyin oikeanlaisen ohjauksen kautta näkökulmani äärelle. Tässä vaiheessa haluaisinkin korostaa ohjaajan tärkeyttä pro gradu -tutkielman teossa (Eco 1995, 36; Määttä 2014, 27; ks. myös Hyvärinen 2002, 77). Vaikka tutkimuksellinen lukeminen ja tutkimusenteko ovat toimintaa, jossa yhdistyvät taito omaksua tietoa, itsenäinen ajattelutaito sekä kyky hyödyntää erilaista informaatiota monipuolisesti ja kuhunkin tilanteeseen sopivasti, on ohjaajalla silti roolinsa tukea ja parhaansa mukaan ohjata tutkimusprosessin etenemistä (Hurtig, Laitinen & Uljas-Rautio 2010, 9). Tutkimus sai lopulta näkökulmansa, tarkastella kotikasvatusta siltä kantilta, miten erilaiset hyveet ja vahvuudet siinä korostuivat. Mutta kuten Alasuutari (2011, 256) asian muotoilee, ”eivät harha-askleet ja epärealistisina tai voimavaroihin nähden mahdottomina hylätyt tutkimusideat sinänsä, tuottaneet muuta kuin paremman suunnitelman ja käsityksen siitä, miten tutkimus kannattaa suorittaa”.

Tutkijana olin halukas liittämään tutkimuksen jollain tavalla omiin maantieteellisiin juuriini. Siispä kylät ja alueet, joihin tutkimus sijoittuu, ovat minulle jo ennestään tuttuja. Lisäksi osa haastateltavista ovat henkilöinä minulle tuttuja. Tästä johtuen muun muassa tutkijan objektiivisuutta tutkimuksessa ajatellen koin, että tässä nimenomaisessa tutkimuksessa, sen tutkimusasetelmassa ja näkökulmassa, pyrin erityisen tarkasti tutkijana olemaan objektiivinen, huolimatta suhteestani osiin haastateltavista. Tämä oli jotakin, minkä jatkuvasti koko tutkimusprosessin ajan tiedostin ja johon tietoisesti siis jatkuvasti pyrin. Kuitenkin otettakoon huomioon, että missä tahansa laadullisessa tutkimuksessa, vaikka tutkija pyrkisi objektiivisuuteen, hän on aina tutkimuksen tekijän asemassa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136; ks. myös Eskola & Suoranta 1998, 211).

Tutkimuksen erityisistä ominaisuuksista huolimatta tutkimus pyrittiin toteuttamaan tavalla, joka täyttää eettisesti hyvän tutkimuksen piirteet, joita ovat muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyöhön liittyvissä asioissa, eettisesti kestävät menetelmät, avoimuus, sekä tutkimuksen asianmukainen suunnittelu, toteutus ja raportointi (Hirvonen 2006, 31). Lisäksi tutkittavilla henkilöillä oli tavan mukaan oikeus olla tietoisia siitä, mistä tutkimuksessa on kyse, mitä seurauksia osallistumisesta tutkimukseen voi olla ja tältä pohjalta vapaaehtoinen osallistuminen. Myös yksityisyyden suoja on tässä tutkimuksessa otettu huomioon, muun muassa turvaamalla tutkittavien anonymiteetti tutkimusjulkaisussa, kunnioittamalla heidän itsemääräämisoikeuttaan sekä turvaamalla tietojen luottamuksellisuus. (Christians 2000, 138-140; Kuula 2006, 124.)

Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys

On selvää, että täydellistä varmuutta tieteellinen tutkimus ei voi koskaan saavuttaa (Alasuutari 2011, 47-48). On muun muassa otettava huomioon tutkijan asema ja hänen merkityksensä tutkimukselle ja sen tuloksille. Erityisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja näin ottamaan kantaa yhtä aikaa sekä analyysin kattavuuteen että työnsä luotettavuus-

teen, apunaan vain omat tai esimerkiksi tutkijakollegan ennakko-oletukset, arkielämän peukalosäännöt ja hänen teoreettinen oppineisuutensa (Eskola & Suoranta 1998, 209). On myös hyvä muistaa että tutkimusraportti on tutkijan oma tulkinnallinen konstruktio, jossa hän on myös tulkintojen tekijä. On siis mahdollista, että joku toinen tutkija olisi saattanut valita tätäkin tutkimusta varten kerätylle aineistolle täysin erilaisen luokitusperustan ja jonkin muun näkökulman kuin hyveiden ja vahvuuksien (Seligman 2008) korostumisen kotikasvatuksen kokemuksissa. Tutkijan on lisäksi jopa mahdotonta tuoda ilmi tutkimuksessa tehtyjen käsitteellistysten ja tulkintojen todenperäisyyttä. Hän voi kuitenkin raportoinnissaan tarjota lukijalle välineet arvioida, onko hänelle tutkimusprosessin aikana muodostunut käsitys tutkittavasta ilmiöstä, joka on lukijan kannalta uskottava. (Kiviniemi 2001, 82.)

Tutkimuksen luotettavuuden pohdinta tuo tutkimuksen raportointiin läpinäkyvyyttä. Tässä tutkimuksessa luotettavuuden pohtimisen kannalta merkittävää on ollut se, että tutkimushenkilöt eivät ole satunnaisesti valittuja, vaan ovat osa jo ennestään tuttuja tutkijalle, mikä on saattanut vaikuttaa esimerkiksi arkaluonteisten asioiden jakamiseen. Painotettakoon kuitenkin sitä, ettei tässä tutkimuksessa ole keskitytty tutkailemaan mitään kovinkaan arkaluonteista. Tutkimushenkilöiden tuttuus tutkijalle on siis saattanut vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, sitä heikentävällä tavalla esimerkiksi tulosten yleistettävyyttä ajatellen.

Yleistettävyyttä ajatellen, on otettava myös huomioon tutkimusjoukon korkea ikä ja henkilöiden iän myötä mahdollisesti heikentynyt muisti. Tämä tutkimushan nimenomaisesti keskittyi tarkastelemaan tutkittavien henkilöiden muisteluja. Siispä tutkimusaineiston perustuminen kokemusten muisteluun, voi jo itsessään synnyttää kysymyksiä tutkimuksen luotettavuudesta, sillä esimerkiksi arkikäsitteissä vanhojen ihmisten muisteleminen liitetään usein samojen episodien toistelemista, kouristuksenomaista, menneeseen takertumista ja menneiden kulta-aikojen ihannointia. Muistelu nähdään kuitenkin hyvin jokapäiväisenä elämään kuuluvana toimintana, johon ei useinkaan ryhdytä vaan se on enemmänkin luonnollisen ajattelun, mielikuvituksen ja puheen elementti. (Saarenheimo 1997, 22.)

Kaikki laadulliset tutkimukset ovat tapaustutkimuksia, eikä niiden pohjalta ole tarkoituskaan tehdä samalla tavalla empiirisesti yleistäviä päätelmiä kuin tilastollisessa tutkimuksessa. Sen sijaan on tärkeää, että analysoitava aineisto muodostaa tavalla tai toisella kokonaisuuden, tapauksen, mihin tässäkin tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota. (Sulkunen & Kekäläinen 1992, 11.) Uusitalo (1991, 78) pohtiikin, että laadullisessa tutkimuksessa voitaisiin korvata puhe tilastollisesta yleistettävyydestä puheella teoreettisesta tai olemuksellisesta yleistettävyydestä, jolloin keskeiseen asemaan nousisivat aineistosta tehdyt tulkinnat. Tällöin ratkaisevaa ei edelleenkään olisi aineiston koko ja siitä lasketut tunnusluvut, vaan tulkintojen kestävyys ja syvyys (Eskola & Suoranta 1998, 67-68).

Yhtenä lähtökohtana tässä tutkimuksessa ei siis lainkaan ole ollut tutkimustulosten yleistettävyys, vaan pyrkimys saavuttaa ilmiön syvempi ymmärrys, mikä on myös ominaista tapaustutkimukselle (Syrjälä & Numminen 1988, 175; ks. myös Yin 2009, 15; vrt. Sulkunen & Kekäläinen 1992, 11). Täten tämän tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä laajempaan kontekstiin, johtuen muun muassa tutkimusjoukon suppeudesta ja homogeenisyydestä sekä aineiston yksipuolisesta keruusta sekä otannan alueellisesta rajoittuneisuudesta.

4 Tutkimustulokset: Hyveet kotikasvatuksessa

Haastateltavien vastauksissa korostuivat selkeästi tietyt hyveet ja vahvuudet, kun taas jotkut jäivät puuttumaan täysin aineistosta. Kaikki hyveet olivat tasaisesti aineistossa edustettuina, ”kohtuullisuuden ja itsehillinnän” hyve kuitenkin vähemmissä määrin. Aineistosta eniten esiin nousevat vahvuudet olivat ”uteliaisuuden”; ”sinnikkyuden, aikaansaapuuden ja uutteruuden”; ”rakastamisen ja rakastetuksi tulemisen”; ”kansalaisuuden, velvollisuudentunnon, yhteistyön ja lojaaliuden” sekä ”henkisyuden ja tarkoituksen kokemisen” vahvuudet. Seuraavissa luvuissa käsittelen ja tulkiten tutkimuksessa saatuja tuloksia (ks. esim. Alasuutari 2011, 77).

Tutkimusraportissa käyttämäni aineistolainaukset olen pyrkinyt valitsemaan jokaisen hyveen kohdalla sillä tavoin, että yhdessä sitaatissa kiteytyy useamman sitaatin sisältö. Veli tai sisko mainittiin haastateltavien toimesta suhteellisen useasti aineistossa, siksi olenkin heistä puhuttaessa vaihtanut varsinaisten nimien tilalle yksinkertaisesti pseudonimet Veli ja Sisko. Jos haastateltava on puhunut joistakin muista henkilöistä heidän varsinaisilla nimillään, olen muuttanut nämäkin nimet joksikin täysin muuksi. Joissakin ilmauksissa käytän -- -merkkiä, jolloin olen karsinut sitaateista esimerkiksi mielestäni johonkin kohtaan epäolennaisia asioita tai ihan vain pyrkinyt selkiyttämään lausetta, esimerkiksi poistamalla ylimääräisiä täytesanoja. Tarvittaessa olen lisännyt sulkeisiin sanan, mihin tutkittavan esiin tuoma asia liittyy.

Olen jakanut tämän neljännen luvun yhteensä kuuteen päälukuun hyveiden mukaan (4.1, jne.) ja 24:een alalukuun vahvuuksien mukaan (4.1.1, jne.) mukailien Martin Seligmanin (2008) teoriaa, jota apuna käyttäen myös alun perin olen teemoitellut kerätyn tutkimusaineiston. Olen tarkoituksellisesti aloittanut jokaisen hyveen käsittelyn uudelta sivulta, helpottaakseni lukijan kykyä hahmottaa hyveet ja sen alaiset vahvuudet yhtenä kokonaisuutena. Olen myös koonnut kaikki kuusi

hyvettä ja 24 vahvuutta yhteen kuvioon (ks. Kuvio 2), helpottamaan kokonaisuuk-
sien hahmottamista. Tämän aineiston kautta tulen siis vastaamaan tutkimuson-
gelmaani: *Millaisia hyveitä ja vahvuuksia kotikasvatus korosti 1930-1950 -luvulla
eläneiden muistoissa Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä?*

4.1 Viisaus ja tieto

Viisauden ja tiedon hyve näkyi aineistossa kohtalaisissa määrin, pitkälti uteliaisuuden vahvuuden kautta. Uteliaisuus näytteli merkittävää roolia aineistossa ja tutkimushenkilöiden puheissa. Näkemyksellisyyden vahvuus taas ei ollut lainkaan havaittavissa tutkimusaineistossa. Seligman (2008, 171) on nimennyt kuusi tapaa, joilla viisautta ja sen välttämätöntä edeltäjää tietoa, voidaan osoittaa. Nämä tavat on järjestetty kehityksen mukaisesti alkeellisimmasta kypsimpään eli uteliaisuudesta näkemyksellisyyteen. (emt., 171.)

4.1.1 *Uteliaisuus, kiinnostus maailmaan*

Ihminen on tunnetusti luonnostaan utelias, oli aika tai paikka mikä tahansa. Tämä sama oletamus päti myös tämän tutkimuksen tutkimushenkilöiden kertomissa muistoissa kotikasvatuksestaan. Seligmanin (2008, 171) mukaan maailmaan kohdistuva uteliaisuus merkitsee avoimuutta kokemuksille ja joustavaa suhtautumista asioihin, jotka eivät sovi henkilön omiin ennakkokäsityksiin. Uteliaat ihmiset myös pitävät uteliaisuudestaan, eivätkä kyllästy nopeasti. ”Uteliaisuus on aktiivista suuntautumista uusiin seikkoihin ja se voi olla yksityistä tai yleistä, avarakatseista suhtautumista kaikkeen.” (emt., 171.)

Aineistossa uteliaisuuden vahvuus ilmeni muun muassa uteliaisuutena käsitöitä ja niiden tekemistä kohtaan. Myös mielenkiintoista oli havaita, että vaikka kotityöt kuuluivatkin lasten velvollisuuksiin, saattoi niitäkin kohtaan syntyä korkea kiinnostus. Lehmien lypsäminen herättikin erään tutkimushenkilön uteliaisuuden, mihin saattoi myös vaikuttaa äidin kanssa yhdessä tekemisen mahdollisuus. Tässä tapauksessa ovat nähtävissä myös yhteistyön ja optimismin vahvuudet. Velvollisuuksista kyettiin löytämään jotakin positiivista.

Sitte äiti opetti lehmäkki lypsämhän hyvin nuorena jo minulle -- ja opin mie vain senki. Ihan helposti. Ensimmäinen katto ku äiti sitä lypsi niin mie oikein tykkäsin olla

navetassa ja äitin kans ja kattoa ko se lypsi lehmiä ja hoisi niitä. Minusta se oli mukavaa. (Tilda)

Tutkimushenkilöiden muistoissa ilmeni myös uteliaisuutta luontoa ja siellä liikkumista ja harrastamista, esimerkiksi järvessä uimista kohtaan. Järvi houkutti ja herätti niin paljon uteliaisuutta, että sinne mentiin kielloista huolimatta. Myös äidille tullut Kotiliesi ja siinä ilmestynyt sarjakuva ”Kieku ja Kaiku” kiinnosti kovasti. Lisäksi erilaiset tapahtumat synnyttivät uteliaisuutta tutkimushenkilöiden muistoissa, esimerkiksi tanssit Kittilän kirkonkylällä vajaan 60 kilometrin bussimatkan päässä ja omalla kylällä Kiistalassa elokuvanäyttämöllä pyörineet elokuvat, kuten ”Pekka ja Pätkä”. Myös Suomen sotakorvausten aikaiset uitot 1940-50 -luvulla herättivät kiinnostusta.

-- Tässä Kiistalan sillalla sitä on kattottu sitä uittoa ko puut huilaa. Ko oli koululainen niin sitähän ja asuntolassa olthin niin sitä illalla menthin kattomhan. (Anneli)

Uteliaisuus ei aina kuitenkaan ilmennyt turvallisena toimintana. Esimerkiksi juomavesi oli tiukassa pahoin tuhoutuneella Kittilän kirkonkylällä, jonka kirkossa Toivo perheineen asui jonkin aikaa matkallaan kotiin evakosta Ruotsista. Toivo veljensä kanssa päätyi kävelemään ”saan metrin matkan metrisessä hangessa” kaivon vintille, josta he menivät hakemaan juomavettä. Uteliaat pojat eivät kuitenkaan olleet tietoisia mahdollisista miinoista tai myrkytetystä kaivovedestä, josta heidän äitinsä huolestuneena mainitsi, kun he olivat vedenhakureissulta palanneet. Lapsen uteliaisuus kuitenkin vei voiton. Lisäksi poikien toiminnassa oli havaittavissa viitteitä utteruuden ja velvollisuudentunnon vahvuuksista.

No äiti että no, ko me niin ilosena että ko nyt meillä on vettä, no mistä tet oletta vettä saanu. ”No me kävimme tuolta kaivosta.” ”No herranen aika eihän se, että vaikkolisitta miinakentän ja mikä lie, sehän saattaa olla myrkytetty!” -- Se kuitenkin ku veen pula oli, se kuitenkin keitethin sitte se vesi, että totta se nyt on myrkyt siitä lähteny. (Toivo)

4.1.2 **Tiedonjano**

Seligman (2008, 172) kuvaa tiedonjanoista henkilöä innokkaana oppimaan uusia asioita, oli tilanne mikä tahansa. Esimerkiksi Toivolla olisi ollut kova halu oppia tekemään perinteisiä karvakenkiä. Hänen tätinsä eivät kuitenkaan hänen harmikseen olleet kovin innokkaita tätä taitoa hänelle siirtämään, sillä se oli ”osa ammattia, mitä ei mielellään tuohon aikaan toisille opetettu”. Tätä Toivo hieman ihmetteli. Tildalle kutomisen taito sen sijaan opetettiin ja hänen sanoistaan on nähtävissä oppimisen halun lisäksi myös innostuksen vahvuutta.

Mutta se oli ihime, niinku sanothan sehän oli, hyvä taito olis ollu niinku nutukhan teko vaikka taikka, niitten karvakenkän teko -- Mut kumpiki niistä isän sis-koista, ne teki niitä karvakenkiä ja kaikkia Lapin käsitöitä, niin se tahothin mennä nurkhan, ettei vain kukhan näje. (Toivo)

Ja äiti opetti. Ja mie opin oikein ja minustoli hirveän hauskaa. Kauhean hauskaa se käsityön teko. Ja sitte ku tiesi aina että ittellensäki voipi esimerkiksi kutoa sukat ja lapaset niin se oli niin mielenkiintosta että, aina komennethiin ettei aina saa kutoa että pittää muutaki tehä eikö kutoa vain. (Tilda)

Eräänlaisena tiedonjanona voidaan myös nähdä erilaisten lehtien lukeminen, josta jo uteliaisuuden vahvuutta käsitellessä edellä mainittiin. Lehden lukeminen ja tilaaminen henkii jonkinasteisesta tiedonjanosta.

Ja äitille tuli Kotiliesi. Jonku verran aika, mie muistan ku mie 'Kiekua ja Kai-kua' siitä luin. -- Sitten tuli Koululainen soli se minun, mikä tuli mulle. -- Soli, siinoli kaikkea mukavaa. Siinoli pelejä ja kaikkeja, kaikkia mukavaa siinä le-hessä. (Tilda)

4.1.3 **Arvostelukyky, kriittinen ajattelu, avoimuus**

Arvostelukyvillä Seligman (2008, 172-173) viittaa tiedon objektiiviseen ja järkiperäiseen seulomiseen oman ja yleisen edun palvelemiseksi, mikä vastaa myös kriittistä ajattelua. Siihen liittyy todellisuushakuisuus, jonka vastakohtia ovat päätelyvirheet ja mustavalkoinen ajattelu. ”Asioiden pohtiminen ja tarkastelu joka puolelta, hätäisten johtopäätösten välttäminen ja horjumattomaan näyttöön luottaminen sekä mahdollisuus muuttaa mielensä.” (emt., 172-173.)

Arvostelukyky ja kriittinen ajattelu näyttäytyivät aineistossa pitkälti aikuisen ihmisen eli yleisimmin vanhemman toiminnassa. Esimerkiksi Toivon isän toiminnassa näkyi kriittisen ajattelun piirteitä, kun hän kielsi veljeään hankkimasta Toivolle po-roalun, ajatellessaan Toivon parasta. Tulkittavissa on, että omaan kokemuk-seensa perustuen hän oli halukas antamaan pojalleen helpomman ammatin.

Isä sano että et, -- hän tietää porohomman ja siihen ei, että kyllä siton maail-massa muutaki hommaa, eikä porohomma. Kyllä se tietenki niin oli, se ei tykänny ollenkhan siitä, koska varmasti tiesi sen mikä se on. (Toivo)

Vanhempien käytöksessä näkyi myös yleisen edun palveleminen ja mustavalkoi-selta ajattelulta välttyminen, kun he haastateltavien muistelujen mukaan jättivät antamatta vitsasta, vaikka lapsi olisi esimerkiksi tehnyt jotakin täysin perheen ar-vojen vastaista ja väärää.

No se oli, jos oli tehny jonku sillä lailla väärin vanhempien mielestä niin silloin sitä torumalla opetethin, mutta kyllä opetethin aivan näin oikeasti puhumallaki. Ja rehellisyyttä kauheasti, mie muistan kerranki ko silloin sota-ajan jälkeen, niin siinä naapurista isäntä oli käyny siellä kaupalla ja semmosia alumiiniteelusi-koita ku niitähän ei oltu astioitakhan ku nehän oli kuluneet kaikki lofhun. -- Niin se oli niitä ostanu kauhean kasan ja met niitä ihastelimma niin silloin mie otin yhen niistä teelusikoista ja panin taskhun. Mie niinku varastin sen. -- Ja sitte ku mie menin kotia ja illalla aloin riisumhan vaatheja niin se tipahti minun taskusta se teelusikka. Niin äiti sano että ”mistä sie tuon olet ottanu, mistä sie tuon olet saanu?” No eihän minun auttanu muuta ko tunnustaa, että mie otin sen sieltä, niin se piti viiä takasin. Ja sepä oli katkera paikka (naurua). Ei minulle mittään selkäsaunaa. (Tilda)

Muistelu myös laajeni oman aikuisiän ajatuksiin ja siihen, miten omista lapsuus-muistoista oppimalla, haluttiin tehdä muutos omien lasten kohdalla, mikä taval-laan osoitti myös eräänlaista arvostelukykyä aikuisiällä.

Ei mulla, ei mulla pahat niistä asuntolanhoitajista, että ne minusta oli hyviä ihi-misiä. Ettei mulla niistä, no mutta semmonen kotikaipuu oli ja ajattelin että sitte ko omat lapset oli kouluiässä, että mie en kyllä pane niitä asuntolhan, tuli sem-monon mieli. (Anneli)

4.1.4 **Nerokkuus, omintakeisuus, käytännöllisyys, maalaisjärki**

Tämän vahvuuden kohdalla tutkimusaineistossa korostuivat vahvimmin käytännöllisyyden ja maalaisjärjen vahvuudet. Aineistosta pystyi näkemään, että ajan henkeen kuului myös lasten kohdalla oppia käytännöllisyyteen, sillä vaihtoehtoja ei oikein tuntunut olevan. Seligman (2008, 173) toteaa, että nerokkuuden, omintakeisuuden, käytännöllisyyden ja maalaisjärjen vahvuus tarkoittaa uusien ja soveliaiden keinojen löytämistä tavoitteen saavuttamiseksi sekä taipumusta olla tyytymättä tekemään asiat tavanomaiseen tapaan.

Metsässä kulkeminen ja siellä toimiminen näyttäytyivät aineistossa normaalina arkisena toimintana, jossa nuoremmankin marjastelijan tai perhostelijan tuli ”osata” ja esimerkiksi löytää tie takaisin kotiin tai kuljettaa venettä vilkkaassakin joen virrassa. Seligmanin vahvuuksista tämä menee käytännöllisyyden ja maalaisjärjen vahvuuden alle. Toisaalta pienissä kylissä, keskellä metsää asuvat yhteisöt ja niiden jäsenet, eittämättä ja väistämättäkin oppivat elämään yhteisössä ja sovussa luonnon kanssa ja esimerkiksi tuntemaan lähimetsät ja -alueet ”kuin omat taskunsa”. Johtuen muun muassa siitä, että ne ovat olleet lähes ainoita paikkoja, joissa on vietetty aikaa ja kuljettu. Näiden alla olevien esimerkkien perusteella vahvuus ei siis välttämättä ole tullut kasvatuksen, vaan yksinkertaisesti asuinolosuhteiden kautta.

Haastattelija: -- *Mutta ookko ikinä eksynyt?*

Anneli: *En.*

Haastattelija: *Se on ollu niin luonnollista ja siihen on oppinu, nii että ei oo paljon tarttenu..*

Anneli: *Se on vishin ollu semmonen, että sitä on osattu.*

Me saima kalastella ittekshenki ko olima toisella kymmenellä pitkästi. Niin molimma monesti kolomekki, Sisko ja Veli ja mieki ja kahet ja perhostethin. Ajattale semmonen virta siinäki niin me opimma ja osasimma kyllä venettäki kuljettaa. (Lempi)

Tietynlaista omintakeisuutta ilmeni muisteluissa esimerkiksi lasten leikeissä ja leluissa, jotka ajan hengen mukaan olivat pitkälti lapsen omasta mielikuvituksesta

kiinni. Koti ympäristönä oli suuressa roolissa 1930-50 -luvulla maalaistalojen leikeissä ja leikkien paikkana.

Meilloli navetan ikkunalla, kuule ko Veli teki koppia -- pärekoppia pärheistä, niin niitä pärheistä sitä sitte tehthin leikkielläimiä, katto seki on niin, semmosia pieniä. Ja niitä sitte syötethin --. Ja tätä, semmosta mikä kuuluu kotia, semmosia leikithin kaikkia, nukkeja, kesälä hautajaisia piethin ulukona pihalla, leikkisästi, niille. Met muuten kissanki veisasimma sinne aitan ranthan tehthin, Lilla rouva Tursula kirjotethin sinne kaikki, semmosia leikkejä.-- Tehthin savikakkuja kesäläki siellä navetan takana missä millonki ja mielenkiintosta. (Lempi)

4.1.5 Sosiaalinen tilannetaju, itsetuntemus, tunneäly

Sosiaalinen tilannetaju, sosiaalinen älykkyys ja itsetuntemus tarkoittavat Martin Seligmanin (2008, 174-175) teorian mukaan itsen ja muiden tuntemista. Edustaen täten sitä, että henkilö on selvillä toisten vaikuttimista ja tuntemuksista ja osaa vastata niihin asianmukaisesti sekä kykenee havaitsemaan toisten keskinäisiä eroja, varsinkin mielialojen, luonteenlaadun, motivaatioiden ja aikomusten eroja sekä myös toimimaan näiden erojen mukaisesti. Seligman painottaa myös, että kyse on sosiaalisesti taitavasta toiminnasta ja nimenomaan tilanteen tunnistamisesta, sillä henkilö kykenee asettumaan oloihin, joissa taidot ja kiinnostukset tulevat mahdollisimman kattavasti käytetyiksi. (emt., 174-175.)

Sosiaalisen tilannetajun, itsetuntemuksen ja tunneälyn vahvuus oli jokseenkin niukasti nähtävissä aineistossa. Pääosin se näyttäytyi toisten ihmisten huomioonottamisena, mutta toisaalta jäinkin pohtimaan, kuuluisivatko tilanteet pikemminkin ystävällisyyden vahvuuden alle. Alla olevassa sitaatissa on kuitenkin nähtävissä eräänlaista tilannetajua, joka luultavasti kumpuaa kunnioituksesta vanhempaa kohtaan, mikä on johtanut jonkinasteiseen lapsen hienotunteisuuteen ja omien tunteiden hallintaan. Tämä taas viittaa itsetuntemuksen ja tunneälyn omaamiseen. Myös lojaaliuden vahvuus on aistittavissa kyseisessä tilanteessa.

Ei saanu sanoa vastaan jos tuli jotaki. -- Se piti tehä ja mieki muistan ko oli oikein pimiä alko jo pimiä ilta olemhan ja tuota. Äiti käski hakea puita liiteristä ja mie pelkäsin. Ku soli pimeä se liiteri semmonen kauhean iso vanhan kansan liiteri. Niin mie tuota en viittiny, uskaltanu sanoa sille vasthan niin mie panin

pirtin oven kiinni ja irvistelin sieltä oven takkaa oikeen tuolla lailla (irvistelyä). Ja lähin ja pelkäsin ja mie muistan, ko mie lavoin näitä puita tähän sylhin niin mie kuvittelin, että siitä toisesta karhu tulee, siitä toisesta ovesta ko soli auki se peräovi. Sieltä se tuli ja mie sitte juoksin pirttiin. (Tilda)

Seuraavan sitaatin kohdalla pohdin, liittyykö tapaus enemmänkin ystävällisyyden tai reiluuden ja tasapuolisuuden vahvuuksien piiriin. Päädyin kuitenkin lisäämään sen tämän vahvuuden alle, sillä vaikkakin pääsyynä lasten käytökselle olivat esimerkiksi rajoitetut varat, opetti se suurelle sisarusparvelle paitsi jakamisen taidon, myös jollakin tasolla tutkimaan muiden mielialoja ja mahdollisesti toimimaan niiden mukaisesti, unohtamatta kuitenkaan omia motiiveja ja tavoitteita.

Sitte muistan joo vanhempana, että se toisella kymmenellä jo, niin sehän oli suurin juhla ku Kiiсталhan tuli tuo elokuvanäyttämö. Mutta mistä siihen rahat? Kyllä se oli lujassa, no eihän niinku, jos meiltäki toistakymmentä henkeä olis lähteny, vaikkei olis palja maksanukhan, niin ei niitä löytyny niitä rahoja. Kyllä se valithin ja sitte se kattothin ”kuukauen päästä tulee ’Pekka ja Pätkä’, mene sie nyt, niin mie saan käyä se ’Pekkan ja Pätjän’ kattomassa.” Että sillä mallin sitä koitethin junnailla. (Toivo)

Vanhemman eli kasvattajan sosiaalisen tilannetajun yhtenä ulottuvuutena näkyi huumorintajuisuus. Huumorintajuisuus sinänsä voidaan nähdä eräänlaisena sosiaalisena älykkyytenä ja tilanneherkkyytenä vuorovaikutustilanteissa.

Sillä oli vitsejä jatkuvasti. Se puhu, isä oli sen luontonen, että se puhutteli kaikki ihmiset, että soli semmonen ilonen ihminen. (Anneli)

4.1.6 Näkemyksellisyys

Näkemyksellisyyden vahvuus ilmeni tässä aineistossa vanhempien näkemyksellisyytenä. Näkemyksellisyys on Seligmanin (2008, 175) teorian mukaan lähimpänä viisautta itseään. Seligman kuvaa näkemyksellistä henkilöä sellaisena henkilönä, jota moni lähestyy apua pyytäen. Perusteena tälle ovat näkemyksellisen henkilön kokemukset, jotka auttavat apua hakevaa henkilöä ratkaisemaan ongelmia ja saamaan näkökulmaa omaan itseensä tältä henkilöltä, joka katselee maailmaa tavalla, joka tuntuu muista ja itsestä järkevältä. (emt. 175.)

Moni haastateltava oli muistelujensa perusteella monesti turvautunut vanhempaan ja tämän näkemyksiin. Tämä johtunee yleisestä vanhempi-lapsi -asetelmasta, jossa vanhempi on luonnollisesti kokeneempi ja näkeneempi auktoriteetti ja lapsi enemmänkin avun- tai neuvonpyytäjä. Seligmanin (2008, 175) näkemyksellisyys lienee kuitenkin jotakin hieman eri kontekstiin liittyvää, syvällisempää merkitystä sisältävää. Tässä kontekstissa kuitenkin lapset eli haastateltavat näkivät vanhempansa viisaina ihmisinä, jotka tietävät mikä elämässä on tärkeintä ja mikä mutkikkainta sekä tuntuivat omaavan korkean kunnioituksen vanhempia ja näiden neuvoja kohtaan (emt., 175).

No ennen kaikkia opetethin että rehellisiä olla ja sovinnollisia ja opetella työntekhon, sitä kotityötä ja kaikkia. (Lempi)

Joo ja tuota eikä saanu sanoa vastaan. Ei saanu sanoa vastaan jos tuli jotaki ja komennethiin jonnekki, ja jos sano etten mie ole, en jaksa, enkä viitti, niin ei saanu. (Tilda)

4.2 Rohkeus

Rohkeuden hyve oli runsaasti edustettuna aineistossa ja ikäihmisten muistoissa. Pääosin se näyttäytyi ”uutteruuden” ja ”rehellisyiden” vahvuuksina, joista ensimmäisenä mainittu ”sinnikkyuden, aikaansaapuuden ja uutteruuden” vahvuus oli muisteluissa kaikkein yleisimmin ilmennyt luonteenvahvuuden muoto. Seligman (2008, 176) esittää, että rohkeus muodostuu vahvuuksista, jotka heijastavat tahdon avointa suuntaamista arvokkaisiin päämääriin, vaikka niiden saavuttaminen ei ole varmaa. Tämänkin tutkimuksen tutkimushenkilöiden lapsuuden ja nuoruuden aikaisissa muisteluissa päämääriä tavoiteltiin ja elämää jatkettiin, huolimatta Suomen ja maailman kriittisestä tilanteesta, ajatellen sotia ja niiden jälkeisiä aikoja esimerkiksi kylmää sotaa. Aineisto ilmensi, että jokainen päämäärä esimerkiksi ruoan hankkiminen oli yhtä arvokas päämäärä kuin jokin mahdollisesti ”suurempi”, mihin Seligman viitanee teoriallaan.

Lisäksi käyttämäni teorian mukaan rohkeus edellyttää, että teot on tehty vahvan vastuksen edessä. Tähän aineistoon liittyen ja edelliseen lauseeseen viitaten rohkeuden ilmenemistä vahvistaa jo edellä mainittu ajanjakso suomalaisessa yhteiskunnassa, joka kiistämättä toimi eräänlaisena vastuksena, kun esimerkiksi kärsittiin pulaa monesta olennaisesta asiasta. Rohkeuden hyve onkin kautta maailman yleisesti ihailtu. (emt., 176.)

4.2.1 *Urheus ja uljuus*

Seligman (2008, 176-177) näkee urheuden ja uljuuden vahvuuden älyllisenä ja emotionaalisenä asenteena, joka on epäsuosittu, vaikea tai vaarallinen sekä enemmän kuin esimerkiksi pelottomuus tulituksen keskellä, kun ruumiillinen hyvinvointi on uhattuna. Urhea ja uljas henkilö ei säiky uhkaa, haastetta, kipua eikä vaikeutta (emt., 176-177). Seligmanin kuvaus urheasta henkilöstä ja urheudesta tuntuu olevan todellista urheutta, mihin eivät kaikki pysty.

Tämän aineiston sisältämä urheus ja uljuus ei yltänyt välttämättä Seligmanin vaa-
tivaan määritelmään, mutta jollekin sen asteelle kuitenkin. Kuten jo edellisessä
kappaleessa otin esille 1930-50 -lukujen kovuuden ja haasteellisuuden, mainit-
sen sen myös tässä. Tässä kappaleessa ja tämän vahvuuden kohdalla, muistelut
antoivat ymmärtää, että lapsen ei auttanut pelätä tai olla tottelematta vanhempaa,
vaikka kuinka olisi pelottanut. Tämä taatusti kasvatti lapsia olemaan urheita, vaiko-
kakin vain hakemaan puita pimeästä liiteristä, jossa mielikuvitus teki tepposiaan.

*Äiti käski hakea puita liiteristä ja mie pelkäsin. Ku soli pimeä se liiteri semmo-
nen kauhean iso vanhan kansan liiteri. Niin mie tuota en viittiny, uskaltanu sa-
noa sille vasthan -- ja lähin ja pelkäsin ja mie muistan ko mie lavoin näitä puita
tähän sylhin niin mie kuvittelin että siitä toisesti karhu tulee siitä toisesta ovesta
ko soli auki se peräovi. Sieltä se tuli ja mie sitte juoksin pirttiin. (Tilda)*

Urheus näyttäytyi myös uskalluksena ja pelottomuutena kulkea metsissä, vaikka
siellä vaaroja olisi ollutkin. Myös käytännöllisyyden vahvuus pätee seuraavaan
sitaattiin.

*Ei mie en ole pelänny ikänä. Mie en ole. Mie olen yksin marjastellu vaikka
kuinka kaukana emmie ole ikänä pelänny, että sielon mithän. (Anneli)*

Seligman (2008, 176-177) mainitsee myös käsiteltävissä olevan vahvuuden kä-
sitteen alle menevät moraalisen ja psykologisen rohkeuden. Moraalinen rohkeus
tarkoittaa kannanottoja, jotka asianosainen tietää epäsuosituiksi ja jotka toden-
näköisesti johtavat koettelemuksiin, kun taas psykologiseen rohkeuteen kuuluu
tyyni ja jopa hyväntuulinen asenne, jota tarvitaan, kun vastassa on ankaria koet-
telemuksia ja pitkäaikaista sairautta ja arvokkuus on säilytettävä. (emt., 176-177.)
Näistä kahdesta erityisesti psykologinen rohkeus tulee esiin aineistossa ajan
henkeen jälleen peilaten. Aika, johon muistelut sijoittuvat, on ollut täynnä ankaraa
koettelemusta, evakkoon lähteminen ja yleinen pula ja puute, sekä mahdollinen
leskeytyminen ja orpoutuminen monien muiden vastoinkäymisten muassa. Kai-
kesta tästä huolimatta on aineistosta havaittavissa tietynlainen tyyneys ja hyvän-
tuulisuus, joka kyettiin säilyttämään kovienkin aikojen vallitessa. On erittäin mah-
dollista, että se toimi eräänlaisena selviytymiskeinona.

No joulut, joulut oli esimerkiksi aivan ihania. Äiti ruukas aina kaikki laittaa ja vaikkolis kuin tiukkaa ollu, niin se jotaki keksi aina joululahjaksi. Vaikkoli kuin tuota ankeat ajat, välistähän ne oli ku ei ollu kaupassa tavaraa. Vaikka rahhaa olis ollu niin ei ollu tavaraa mitä ostaa. Ja sitte ku oli kaupat niin kaukana niin se oli kuule niin kekseliäs, että se aina keksi jotaki. Ja oli niin mukava aina, mukavat, ne joulut ovat jäänhe minun mielhen aina mukavina. (Tilda)

4.2.2 Sinnikkyys, aikaansaapuus, uutteruus

Aikaansaapa ihminen on Seligmanin (2008, 178) mukaan sellainen, joka ryhtyy vaikeisiin hankkeisiin, vieden ne loppuun ja saaden valmista aikaan hyväntuulisenä, mistään sen liiemmin valittelematta. Hän tekee sen mitä sanoo tekevänsä ja joskus enemmänkin, muttei koskaan vähempää. Hän on aidosti aikaansaapa, joustava ja realistinen ihminen, ei kuitenkaan minkäänlainen täydellisyyden tavoittelija. (emt., 178.)

Ajan henki näkyy luonnollisesti vahvasti aineistossa, kuten tämän käsittelyssä olevan rohkeuden hyveen kohdalla olemme etenkin saaneet huomata. Mutta mitenpä se ei näkyisi? Aika, johon muistelut sijoittuvat on ollut hyvin erilaista kuin esimerkiksi aika, jota nyt elämme ja tottahan toki ajankohdalla on ollut vaikutusta siihen, miten on eletty, kasvatettu ja kasvettu. Sitähän tässä tutkimuksessa tutkin ja siitä haluan saada lisää tietoa ja oppia siitä. Sinnikkyuden, aikaansaapuuden ja uutteruuden vahvuus oli selkeästi eniten edustettuna tutkimusaineistossa, kuten jo hetki sitten edellä mainitsin. Tämä on siis se vahvuus, joka tämän tutkimuksen mukaan vahvimmin kuvastaa tuota pula-ajan Lappia, sen syrjäisiä seutuja ja kotikasvatusta.

Tämän vahvuuden kohdalla ruoan hankkiminen ja kotityöt korostuivat valtavasti. Ruoan eteen oli tehtävä töitä ja kaikki kynnelle kykenevät osallistuivat sen hankintaan ja yleisiin kotitöihin, mukaan lukien lapset. Tilda kiteyttääkin hyvin: ”Ei oltu joka päivä kauphan menossa, se oli hyvin omavaraista se, sitä se talous”.

Lehmistä ja maasta saathin ja järvestä kallaa ja mettästä pyyethin lintuja ja silloin sai vielä pyytää, ku me olimma lapsia, niin sai ansoilla pyytää lintuja. Niin me lapset pyysimmä niitä. (Tilda)

Aineistossa näkyi, että velvollisuuksista ei laistettu ja kaikki oppivat lapsesta pitäen aidosti uutteriksi. Tämä ilmeni muun muassa siinä, kun kysyin osallistuivatko lapset kotitöihin, mihin haastateltavat vastasivat ehkä hieman jopa oudoksuen: "No tietenkin, totta kai!" Kotityöt näyttäytyivät tutkimusaineistossa useasti siivoamisena ja siisteyden ylläpitämisenä, mikä korostui paljon lähes kaikkien muis-teluissa. Lisäksi ne näyttäytyivät tiskaamisena; puutöinä, esimerkiksi halkojen kantamisena, puiden sahaamisena ja latomisena; lehmien lypsämisenä, hoitamisenä ja niille horsmien keräämisenä sekä "maatöinä", esimerkiksi pihansiivous, sonnanajo, peltojen auraus, viljan- ja ohrankorjuu, heinänteko ja perunannosto. Useampi tutkimushenkilö mainitsi myös yön yli kestävät reissut heinäntekoon, kun heinät käytiin niittämässä suvun omilla niityillä, jotka saattoivat sijaita useiden kilometrien päässä kotoa.

Kaikki, mitä vähänki, joka kävelemhän pysty, kyllä soli lähettävä sinne (hake-maan kotieläimille ruokaa jokivarsilta ja jängiltä). (Toivo)

Kaikki haastateltavat naispuoliset henkilöt myös mainitsivat, että olivat hoitaneet joskus pienempiä sisaruksia, mikä ei aina osoittautunut mielekkääksi ja helpoksi hommaksi. Silti sinnikkäästi velvollisuudet tulivat hoidetuksi.

Ja miehän jouvuin kauheasti vain hoitamhan niitä ja paimentamhan, ku miehän olin tuota vanhin (tytär). -- Niin äitiki saatto heinäntekhon saatethin mennä päiväksi ja minun piti hoitaa niitä lapsia. Koko päivä soli melko rankkaaki jo nuorelle, itekki oli niin nuori. -- Että mie olen ollu seittemän ku (nuorin) Sisko on syntyny. -- Niin onhan se lapselle rankkaa. On joo. (Tilda)

Kaiken kaikkiaan kotitöitä oli monenlaisia, eikä välttämättä jakoa tyttöjen ja poikien askareisiin ollut. Pitkän reissupäivän päätteeksikin kotityöt oli kuitenkin hoidettava.

Kuule taloillaki tehthin niin, kö lähethin Kittilhän ja hoiethin lehemät, valjastethin hevonen, ajethin Kiistalhan -- ja jätethin hevonen siihen ja nousthin sitte linja-athon. Sehän varmaan meni kaheksalta -- aamusta se meni se linja-auto Kittilhän. Ja illalla tulthin sitte linja-autossa takasin ko asioithin ja hevosen valjastethin ja menthin kotia navetoimhan ja kotiaskarheishin. (Anneli)

Sinnikkyys, utteruus ja aikaansaapuus eivät kuitenkaan näyttäytyneet pelkäämään kotiaskareiden hoitamisena, vaan aineistosta kävi lisäksi ilmi, että esimerkiksi pojat lähtivät isien kanssa myös oikeisiin palkkatöihin savotoille ja muun muassa tienasivat pitämällä riekonansoja.

Miehän muistan 9-10-vuotiaana, kyllä se oli lähettävä mettätöihin. -- Kesät tehtin pölliä tuolla kaiken maailman jokirääsiköissä sääskien syöttinä siellä iskehän ja. Ja mitä vähänki isompana mie muistan 12-vuotiaanakin niin tuola kahoksen kilometrin päässäki teki tukkia -- olihan se joskus vapaapäivä siitä koulusta koska mie kuitenkin kävin, aamullaki hiihin isälle kaveriksi sinne mettähomhan ja tekemhän mettätöitä ja pyhähän se oli niinku pääasiallinen näitten. Ei sitä näitä tietokonheja kateltu. (Toivo)

Utteruutta vielä perustelemaan tähän vahvuutta käsittelevän alaluvun loppuun, olen laittanut Toivon sanat siitä, kuinka evakossa totuttiin helpommalle elämälle, kuin mille oli kotona totuttu. Evakosta paluu ei ollut kuitenkaan helppoa kenellekään.

Se oli aikasta totuttelua elämhän. Ruottissa kaikki oli siis, nehän oli valamista. Ruoka tuothin parakin ethen, siitä annethin ittelle kelleki ruoka ja tänne sitte kuttulthin, niin ei ole mithän. (Toivo)

4.2.3 *Rehellisyys, totuudenmukaisuus, tinkimättömyys*

Rehellisyyden, totuudenmukaisuuden ja tinkimättömyyden vahvuus erottui aineistossa varsin selkeästi. Etenkin rehellisyys korostui lähes kaikkien tutkimushenkilöiden puheissa arvona, joka oli suuressa roolissa heidän kotikasvatuksensa. Seligman (2008, 178-179) kuvaa, että rehellinen ihminen ei paitsi puhu totta vaan myös elää elämäänsä totuudenmukaisesti ja rehdisti. Hän on kiinni todellisuudessa, eikä teeskentele vaan on "aito" ihminen, joka edustaa omaa itseänsä, aikeitansa ja sitoumuksiansa, sekä toisille että itselle vilpittömästi, niin sanoin kuin teinkin. (emt., 178-179.)

Aineistossa korostunut rehellisyys ilmeni pitkälti kuvailuin "ei saanu valehella" ja "ei saanu varastaa".

Rehellisyyttä arvostethin, kaikkea tämmöstä suoruutta ja rehellisyyttä ei saanu valehella eikä, eikä tehdä väärin. Hyvin, hyvin tämmönen suora ja isänmaallinen. Ennen kaikkea oli se meidän koti. (Tilda)

Ja tuota opetti tietenki, rehellinen olla pittää. -- Niin siinä kaikki, kunnolla yritethin ellää ja olla. (Lempi)

Seligmanin teorian mukainen aitous ja vilpittömyys ei kuitenkaan näyttäytynyt muisteluissa suoraan sanoina. Tämä johtuu luultavasti yksinkertaisesti siitä, että ihmisellä, joka on aito ja vilpitön, ei ole tarvetta pukea sitä sanoiksi ja sitä todistella, kuten Seligmaninkin sanoista voidaan päätellä. Tämän aineiston avulla en siis pystynyt syventymään tähän "aitouteen" sen enempää. Siihen olisin tarvinnut muun muassa perusteellisempaa tietoa, esimerkiksi syvähaastatteluiden avulla.

4.3 Rakkaus ja inhimillisyys

Rakkauden ja inhimillisyyden hyve ilmenee myönteisessä vuorovaikutuksessa toisten ihmisten, esimerkiksi ystävien, tuttujen, perheenjäsenten ja myös vieraiden kanssa ja tarkoittaa lempeyttä, aitoa halua huolehtia muista ihmisistä ja nähdä vaivaa heidän hyväkseen (Seligman 2008, 179). Tämä hyve sisältyi tutkimusaineiston perusteella eittämättä 1930-50 -lukujen kotikasvatukseen.

4.3.1 Ystävällisyys ja anteliaisuus

Ystävällisyys ja anteliaisuus tulivat aineistossa ilmi esimerkiksi alttiutena tehdä palveluksia vanhemmille ja olla hyvissä väleissä sisarusten kanssa, jakaen asioita ja ottamalla heidät huomioon sekä toisinaan asettamalla heidän tarpeensa omien tarpeiden edelle. Nämä havainnot täsmäävätkin Seligmanin (2008, 179-180) teoriaan, jonka mukaan tämän vahvuuden omaava henkilö on ystävällinen ja antelias muita kohtaan, eikä ole koskaan niin kiireinen, ettei ehtisi tehdä palvelusta. Toisaalta pientä vastahakoisuutta saattoi silloin tällöin ilmetä, mutta palvelukset silti tehtiin, vaikkei se tuntunutkaan aina niin hyvältä.

Se piti tehdä ja mieki muistan ko oli oikein pimiä alko jo pimiä ilta olemhan ja tuota. Äiti käski hakea puita liiteristä ja mie pelkäsin. Ku soli pimeä se liiteri semmonen kauhean iso vanhan kansan liiteri. Niin mie tuota en viittiny, uskal-tanu sanoa sille vasthan niin mie panin pirtin oven kiinni ja irvistelin sieltä oven takkaa oikhen tuolla lailla (irvistelyä). Ja lähin ja pelkäsin ja mie muistan, ko mie lavoin näitä puita tähän sylhin, niin mie kuvittelin että -- karhu tulee siitä toisesta ovesta ko soli auki se peräovi. Sieltä se tuli ja mie sitte juoksin pirttiin. (Tilda)

Anteliaisuus näkyi myös ajoittain vanhempien toiminnassa, esimerkiksi palkitsemisena kovasta siivoustyöstä ja ahkeroinnista eli tässä tapauksessa karkkira-

hana tai ihan vaan rahan antamisena uusia tanssisukkahousuja varten. Myös tiukoista ja kovista ajoista huolimatta, antoi eräs äiti joululahjat, vaikka raha oli tiukassa.

Isä oli semmonen, että se anto nuoren ihmisen kulukea raitilla ja tanssissa, anto tanssirahat, ei koskhan pihistäny ja sillon pietethin nailonia, niin aina mie sain uuet nailonit, ko ne meni rikki. (Anneli)

Ystävällisyyden luokkaan sisältyy myös erilaisia suhtautumistapoja, joissa käytöstä ohjaa toisen ihmisen paras, ja se voi ylittää omat välittömät halut ja tarpeet. Eläytymiskyky ja myötätuntoisuus ovat tässä hyödyllisiä osatekijöitä. (Seligman 2008, 179-180.) Tällainen Seligmanin mainitsema eläytymiskyky ja myötätuntoisuus näkyi yhden tutkimushenkilön muisteluissa, joissa hän kertoi kuinka perheen äiti näki vaivaa, että lapset uskoisivat joulupukkiin.

Tilda: Katto minunhan piti uskoa joulupukkiin ko mie olin jo iso tyttö ja mie,, mulla tuli jo semmonen mielhen, että kyllä sitä ei taija sitä joulupukkia olla. Niin sitä äiti oli niin ovela, että se oli tuota laittanu maka, ennen joulua niin pannu tuon, varhmaan äitin töitä, niin mie arvelin. Kauhean iso semmonen, huopavinkkelin jäläkiä oli siellä meän ikkunan takana. Soli äiti varmaan.

Haastattelija: *Joo, näki vaivaa, että te uskotta.*

Tilda: Niin, niin, että vielä uskottas, sitte oli maka niinkö että: ”Hui kauhea mitä jäläkiä!” Sillon tuli aivan että, kyllä nyt, kyllä se on se joulupukki aivan varmasti.

Mielenkiintoinen havainto aikuisen ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta oli, kun Anneli muisteli saman kylän ”mettäherran” poikkeuksellista käytöstä, jossa on nähtävissä viitteitä ystävällisyyden vahvuudesta ja siitä, kun ihminen tunnustaa toisen ihmisen arvon ja ottaa tämän asiat yhtä vakavasti kuin omansa. Tämä vahvuus ei niinkään liity kotikasvatukseen, mutta kertoo tuon mahdollisesti jotakin tutkitun ajan sosiaalisesta koodistosta.

-- Kuule muistan sen Virtasen Einarin, niin sehän oli niitä mettäherroja, niin sekö tuli Kittilässä vasthan kuule mulleki, mie olin semmonen alta kymmenvuotias tyvär niin käsipäivää sano! Son kuule jääny mielhen! (naurua) (Anneli)

4.3.2 Rakastaminen ja rakastetuksi tuleminen

Seligmanin (2008, 180-181) mukaan rakastaminen ja rakastetuksi tuleminen on lyhyesti läheisten ja välittömien ihmissuhteiden arvostamista, mikä myös ilmeni muisteluissa juurikin osittain teorian mukaisesti. Seligman lisää, että täydellinen tämän vahvuuden puuttuminen on huono asia ja etenkin miesten keskuudessa, ainakin länsimaisessa kulttuurissa, on yleisempää rakastaa kuin asettua rakkauten kohteeksi (emt., 180-181).

Rakastamisen ja rakastetuksi tulemisen vahvuus näytteli merkittävää osaa aineistossa, esimerkiksi sillä tavoin, että fyysistä kurinpitoa ei harjoitettu, vaan ”vitsa oli vain peloke”. Tämä osoittaa eräänlaista rakastamisen taitoa suojella lasta, vaikkakin jonkinasteista pelottelua käytettiinkin kasvatuksessa keinona. Rakkautta osoitettiin myös palkitsemalla; turvaamalla lasten lapsuus huolimatta kovista ajoista; pitämällä lasten puolia, jos lapsi oli koulussa kohdannut epäoikeudenmukaisuutta sekä muun muassa jättämällä kertomatta sodan kauheuksista lapsen etua ja parasta mielessä pitäen.

”No onko se, olekko sie monestiki joutunu?” Mie että ”no melekein joka ilta” (jälki-istuntoon ”lapinkielen” eli saamen puhumisen takia). ”Jaa”, no niin se tuli äiti ja vaikka me tulimme kotia ja äiti muisteli isälle siitä. ”Jaa, annapa ku hän lähtee käymään se opettajan tykönä.” Mie muistan ikäni ko se se isä-vainaa sen karvareuhkan veti, läppä heilu täälä toisella korvalla ja ”hänpä lähtee käymhän sen tykönä” --. No se kävi sen tykönä ja sitte mie en tarvinu opetella suomea, mie pääsin toisten kans poies (ei tarvinnut jäädä jälki-istuntoon). Joo niin kyllä siihen loppu se minun suomen jälki-istunnot ja joo. Mutta että -- kyllä se aika ankaraa oli. (Toivo)

Vanhempien merkitys tuntui olevan osalle tutkimushenkilöistä kovin suuri. Heidän muistellessaan lapsuus- ja nuoruusaikojaan, välittyi selkeä viesti siitä, kuinka esimerkiksi äiti tai isä oli ollut rakas ja tärkeä. Tämä viittaa rakastamisen vahvuuden ilmenemiseen aineistossa. Äidin ja isän rakkaus näyttäytyi kuitenkin osan kohdalla erilaisina tapoina rakastaa, isä oli esimerkiksi ”lepposampi” ja äiti ”kovempi”. Lisäksi rakkautta isovanhempia kohtaan ilmeni useammassa muistelussa.

Ihan hyvä ilmapiiri, vaikka se oli tuota isäpuoli meillä, niin siitä huolimatta, mutta kyllä se äiti oli se pää. Kyllä solli varma että ku tuli jostaki kau-, koulusta

taikka jostaki, ja jos sitä äitiä ei näkyny, niin sitä kysythin, että missä äiti on. Se piti tulla heti näkösillemme. (Tilda)

Se oli kauhia. (Lempi isänsä tapaturmaisesta kuolemasta. Lempi oli tuolloin 8-vuotias.)

Ajattele että se meni, se piti tietää aina, että äiti oli herra ja rouva, ja äiti oli niin suuri meille että (itkua). (Lempi)

Vanhempien rakastaminen näkyi myös tarkkana huolehtimisena lasten hyvinvoinnista, esimerkiksi pitämällä huolen siitä, ettei lapsia palellut talvella heidän hiihtäessään pitkän koulumatkan järven yli. Rakastaminen ilmeni myös pienissä ja ehkä jollakin tavalla ilmeisissä, arkisissa teoissa, kuten nuorempien sisarusten keuhdon keinuttamisena ja heille tuutulaulujen laulamisenä sekä ihan vain lasten ruoassa pitämisenä, etteivät he näkisi nälkää ja voisivat hyvin. Ilmapiiri kotona koettiin myös lämpimänä ja rakastavana.

Ei kyllä sen tunsi (rakkauden), että kuuluu ja on hyvä olla, mutta, ettei sitä niin ole tuotu juluki ko nykyisin. (Anneli)

Kuitenkin lapsen hellyyden- ja äidin sylin kaipuu tulivat esiin aineistossa, huolimatta läheisestä suhteesta. Tämä viittaa teorian rakastetuksi tulemisen vahvuuteen ja tässä tapauksessa ehkä tarpeeseen kokea tulla enemmän rakastetuksi.

Läheinen tieteenki oli, mutta -- että mullon jääny lapsuudesta semmonen, että mie kaipasin enempi tätä hellyyttä, että solis joutanu pitämhän sylissä meitä kaikkia. -- Mutta että sen ymmärsi kyllä silti, että ei äiti kerjenny kaikkia niin silittelemhän ja hallaamhan, mutta mulla jäi kaipuu joku semmosesta, että sylhin halutti usiamman kerran aina enempi. (Lempi)

4.4 Oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuuden hyve ja sen alaiset vahvuudet ilmenevät yhteiskunnallisessa toiminnassa ja ulottuvat laajemmalle kuin yksilösuhteet. Ne liittyvät Seligmanin (2008, 182) mukaan siihen, kuinka ihminen suhtautuu ryhmiin, kuten perheeseen, yhteisöön, kansakuntaan ja maailmaan yleensä sekä edustavat reilua ja halua toimia tasa-arvoisesti kaikkia kohtaan. (emt, 182.) Oikeudenmukaisuutta esiintyi aineiston perusteella tehdyissä havainnoissa suhteellisen mitavasti, etenkin seuraavaksi tarkasteltavissa olevan vahvuuden kohdalla.

4.4.1 *Kansalaisuus, velvollisuudentunto, yhteistyö, lojaalius*

Kansalaisuuden, velvollisuudentunnon, yhteistyön ja lojaaliuden vahvuus oli koko tutkimusaineistossa sinnikkyuden, aikaansaapuuden ja uutteruuden vahvuuden jälkeen eniten edustettu vahvuus. Seligman (2008, 182) kuvaa tämän vahvuuden omaavaa henkilöä yhteisön mallikelpoisena jäsenenä, joka on lojaali ja omistautuva ja tekee aina osansa sekä puurtaa ahkerasti, jotta ryhmä menestyisi. Tässä tutkimusaineistossa tuo ryhmä näyttäytyi pitkälti perheenä. Yhteisen hyvän eteen teki jokainen kovasti töitä ja näitä töitä kävinkin jo tarkemmin läpi luvussa 4.2.2. *Sinnikkyys, aikaansaapuu, uutteruus*. Siispä tämän vahvuuden kohdalla mainittakoon vain, että tuokin uutteruus tehtiin useasti oman yhteisön eli perheen eteen, muun muassa vahvistamaan omistautuvuutta ryhmälle. Toisaalta jälleen vaihtoehtoja ei varmaankaan ollut, vaan tämä oli luonnollinen tapa toimia, jopa perheen lapsille.

No ennen kaikkia opetethin että rehellisiä olla ja sovinnollisia ja opetella työntekhon, sitä kotityötä ja kaikkia. (Lempi)

Myös suurempi yhteisö johon kuuluttiin, esimerkiksi lestadiolais- tai kyläyhteisö, näytti ajoittain vaikuttavan vanhempien toimintaan, esimerkiksi heidän velvollisuudentuntoonsa tuota ryhmää kohtaan. Esimerkiksi lojaaliutta ja kunnioitusta

kyläyhteisöä kohtaan sekä oman lapsen kasvattamista yhteisön mallikelpoiseksi jäseneksi, kuvastaa Tildan muistelu, kun hän sulan järven aikana, asui veljensä kanssa vieraassa talossa kylän puolella järveä ja kotoa saatiin tiukat ohjeet siitä, miten olla ja käyttäytyä. Lisäksi yleiset suuntaviivat kotikasvatuksessa saattoivat toisinaan noudatella suomalaisen kansakunnan ajanmukaisia tapoja.

No soli semmonen, että nämät lestaatiolaiset, sinne (seuroille) tuli puhujia ja, soli semmonen, että sinne piti talo siivota niinkö juhulat koskaki ja laittaa vala-keat liinat, puhthat matot ja kaikki astiat pessä ja putsata, eihän silloin ollu va-kituisia vierasastioita. Että sitähän on kaikki, pitoastiat putsathin ja laitethin ja lusikat keitethin ja pesthin ja. Nehän piti kiiltää. (Anneli)

Ei se piti olla kunnolla. Se annethin kotoa semmonen läksytys että siellä pittää olla kunnolla ja se oli oltava kans. (Tilda)

Se piti teititellä. ”Teiteiksi” sanoa ommaa äitiäki. Joka tuntu aivan hullulta. Tuntuu nyt hullulta, ei se silloin tuntunu se ku kuulu niinko asihan, soli niinkö loukkaus, jos sano että ”sie”. (Tilda)

Kansalaisuuden, velvollisuudentunnon, yhteistyön ja lojaaliuden vahvuuden omaava henkilö tekee siis oman osansa, arvostaa ryhmän tavoitteita ja tarkoituksia, vaikka ne poikkeaisivat hänen omistaan sekä sulauttaa identiteettinsä ryhmän identiteettiin. Tämä ei Seligmanin (2008, 182) mukaan kuitenkaan merkitse ajatuksetonta ja automaattista tottelevaisuutta, vaan pikemminkin auktoriteettien kunnioittamista, mikä esiintyi voimakkaasti myös aineistossa. Myös vahva velvollisuudentunto ja lojaalius vanhempia kohtaan näkyivät useaan otteeseen aineistossa. Poikkeuksiakin kuitenkin esiintyi.

No se, oli selvää, että oli isä ja äiti, nehän oli arvostetut. -- Se oli laki ja se oli siis kunnioitus annettava. (Toivo)

”No Tilda saapi lähteä kans matkhan (hakemaan hevosella Velin kanssa hal-koja). Ja hevosta ei saa juoksuttaa, se pittää antaa hevosen rauhassa kävellä.” Ko me menimmä, pääsimmä aijan taka ja pois näkösiltä, niin silloin Veli alko ripsimhän niillä suitsilla sitä hevosta ja se juoksi, niin että minusta tuntu, että mie en pysy häkissä. Joo ja sitte se vannotti mulle, että et muistele kotona, että hevosta on juoksutettu. (Tilda)

Yhteistyön vahvuus esiintyi jälkipolvien opettamisena vanhempien toimesta, mikä ilmeni aineistossa runsaana. Milloin äiti opetti karstaamaan villaa, siivoamaan, tiskaamaan tai tavaamaan kirjaimia. Viimeisen kohdalla on nähtävissä yhteiskunnan ja koulun odotukset, jotka vaikuttivat myös kotona toimimiseen.

Opetti äiti kirjaimia sillon ennen ku mie lähin koulhun, mutta kyllä se pääasiassa koulussa sitte se tavaaminen opetethin. (Tilda)

Aina yhteistyö ei kuitenkaan sujunut sillä tavoin kuin olisi pitänyt, esimerkiksi jos ”kahinoiva” sisarusparvi tai lapsi ei totellut äidin kieltoa, oli rangaistuksena esimerkiksi ”pämhäytys poskelle” tai ”pyllylle kuivettuneesta vastasta”. Muutoin pääosin ruumiillinen kurinpito näytteli aineistossa pientä osaa ja ilmeni osissa muistoista vain satunnaisesti ja poikkeuksellisissa tilanteissa, ei siis jokapäiväisenä toimintana. Ruumiillinen kuritus voitaisiin olettaa olevan osana tuon ajan kotikasvatusta, mikä ei tämän aineiston perusteella kuitenkaan pitänyt paikkaansa. Yleisesti kuria kuitenkin korostettiin, mikä nousee yleisistä tavoista ja odotuksista yhteiskunnassa.

No mitähän niitois ollu muutako joka kuritta kasvaa, on niin niitä paljon. Ootappa vielä ku mie muistelen. Ko sanottiin esimerkiksi näin, että joka vitsaa säästää se lastaan vihaa. Mutta meillä ei kyllä annettu vitsaa, kyllä meillä se vitsa oli siellä, siellä tietopaikassa ovenpielessä, muttei sitä, ei meillä sitä viljottu kovin, se oli vain peloke. (Tilda)

4.4.2 Reiluus ja tasapuolisuus

Seligman (2008, 183) kuvailee reilua ja tasapuolista henkilöä sellaisena, joka ei salli henkilökohtaisten tunteiden vaikuttaa muita koskeviin päätöksiin sekä antaa kaikille mahdollisuuden. Päivittäisissä toimissa häntä ohjaavat laajemmat moraaliperiaatteet ja hän suhtautuu toisten, jopa tuntemattomien hyvinvointiin yhtä vakavasti kuin omaansa, jättäen helposti omat ennakkokäsitykset sivuun (emt., 183). Reiluuden ja tasapuolisuuden vahvuus näkyi tutkimusaineistossa hieman pinnallisesti analysoituna pääosin vanhempien reiluutena, esimerkiksi olla käyttämättä vitsaa, kun siihen olisi ollut aihetta, mistä olen tässä raportissa jo useam-

paan otteeseen tähän mennessä esittänyt esimerkkejä. Myös sisarten ja perheenjäsenten välistä tasapuolisuutta näyttäytyy. Tässä kontekstissa Seligmanin mainitsema muiden hyvinvoinnista välittäminen näkyy lähinnä vanhempien tarkkana huolenpitona lapsista.

Äiti oli niin huolehtivainen --. Ku kuljethin tuota järvenki yli niin siellähän oli tuiskua ja vaikka minkäläistä hirveää pakkasta ja kaikkea. Kyllä se kääri niin kaikki paikat ja laitto varmasti niin lämpimäksi, -- että sitä oikein turvallisesti mielin aina lähti vain hiihtämähän, ja sitten sitä hyvin jaksoki joo. (Tilda)

4.4.3 Johtajuus

Johtajuus tuli ilmi aineistossa vanhempien ja etenkin äitien toiminnassa. Seligmanin (2008, 183-184) määritelmän mukaan johtajuuden vahvuuden omaava henkilö osaa järjestää toimintoja ja huolehtia, että ne saatetaan valmiiksi. Tämä päti havaintoihin, joita tein aineistosta. Lisäksi teorian mukaan inhimillisen johtajan on oltava pätevä johtaja ja huolehdittava siitä, että ryhmä tekee työnsä, samalla säilyttäen hyvät välit ryhmän sisällä. Yleisesti vanhempi osoittautui tämän aineiston perusteella päteväksi johtajaksi, mikäli kriteerinä pidetään Seligmanin määritelmää: ”Pätevä johtaja on moninkertaisesti inhimillinen, kun hän hoitaa ryhmien välisiä suhteita, kenellekään pahaa tahtomatta, kaikille lähimmäisenrakautta osoittaen sekä vakaasti oikeuteen pyrkien”. (emt., 183-184.)

Pätevää johtajuutta voidaan perustella sillä, että aineistossa oli useita mainintoja viitaten etenkin äidin tiukkuuteen ja ankaruuteen, mutta myös tämän tärkeyteen ja rakkauteen tätä kohtaan. Voidaan siis päätellä, että huolimatta ankaruudesta, säilytti äiti ”hyvät välit ryhmän sisällä”. (emt. 183-184.)

-- Mutta tuota se oli äiti siinä aina tämmösenä ettei saa kovin kova olla. Että se on hän. Äiti oli sitä mieltä, että se on hän, joka kasvattaa. Joo. (Tilda)

Äiti, äiti oli kova, kovempi, että se äiti, se oli se poliisi. (Anneli)

Äitin sana oli laki. Se sano aina ”se oli toteltava.” (Lempi)

Tässä aineistossa oli nähtävissä sellainen yksityiskohta, että äideistä puhuttiin muisteluissa enemmän kuin isistä. Äidin osuus esimerkiksi johtajuuden vahvuuden kohdalla tehdyistä havainnoista, vei paljon suuremman osan kuin isän vastaava. Kuitenkin myös isän johtajuutta ilmeni, mutta vähemmässä määrin. Tässä vaiheessa on kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota tutkimushenkilöiden sukupuoliin (kolme naista ja yksi mies) sekä lisäksi siihen, että kaksi tutkimushenkilöä ovat menettäneet isänsä, toinen viiden ja toinen kahdeksan vuoden iässä.

4.5 Kohtuullisuus ja itsehillintä

Kohtuullisuuden ja itsehillinnän hyve esiintyi määrällisesti vähiten havainnoissa aineistosta eli toisin sanoen litteroidussa tekstissä oli vähän viittauksia tämän hyveen alaisiin vahvuuksiin tai niitä oli hieman haasteellista havaita. Seligman (2008, 184) määrittelee kohtuullisuuden ja itsehillinnän, halujen ja tarpeiden asianmukaiseksi ja hillityksi ilmaisemiseksi. ”Kohtuullinen ihminen ei tukahduta motiivejaan vaan odottaa, että voi tyydyttää niitä itsensä ja muiden kärsimättä.” (emt., 184.)

4.5.1 Itsehillintä

Itsehillinnän vahvuus näkyi aineistossa käytännön tilanteissa tunteiden ja halujen hillitsemisenä sekä lasten että aikuisten kohdalla. Tämä täsmääkin Seligmanin (2008, 185) teorian kanssa: itsehillinnän vahvuuden omaava henkilö voi helposti hillitä halujansa, tarpeitansa ja yllykkeitä tilanteen vaatiessa. Lapset käyttivät tätä vahvuutta esimerkiksi, kun eivät päässet naapuriin leikkimään ja vanhemmat esimerkiksi olemalla vaiti sotakokemuksista ja välttämällä ruumiillista kurinpitoa.

-- Oli tuota, näitä isompia juhlapyhiä ku tuli niin ei saanu lähteä kylhän tiiäkkö. Se piti olla kotona. Niinku pitkäperjantaiki niin ei saanu varmasti mennä – kylhän, se piti olla kotona ja -- sitte vasta iltapäivällä ensin kuunneltiin radiosta jumalanpalvelus -- ja sitten iltapäivällä vasta sai lähteä niinku kylille. Taikka naapurhin, eihän meillä nyt niin isot ne kyläpaikat olhet. Mutta naapurissa kuitenkin. Ja siellä oli lapsia joka talossa. Sinnehän se halutti aina niitten kans. Mmm. (Tilda)

No säikähytti vain (tuppivyö pelokkeena). (Anneli)

Itsehillinnän vahvuus antaa pahan sattuessa kyvyn säädellä tunteitaan itse, korjata ja tasata kielteisiä tunteitaan sekä säilyttää hyvän tuulen vaativassakin tilanteessa. (emt., 185.) Muisteluiden ajankohta, luvut 1930, -40 ja -50, eivät itses-

sään varmastikaan olleet, kuten todettu, kovinkaan helppoja aikoja elää. Evakoon pakeneminen sodan jaloista, mahdollinen perheenjäsenen kaatuminen sodassa ja pula ruoasta haastoivat taatusti. Tästä aineistosta kuitenkin ilmeni, että hyvä tuuli kyettiin jossain määrin säilyttämään.

Äiti ruukas aina kaikki laittaa ja vaikkolis kuin tiukkaa ollu, niin se jotaki keksi aina joululahjaksi. Vaikkoli kuin tuota ankeat ajat, välistähän ne oli ku ei ollu kaupassa tavaraa. Vaikka rahhaa olis ollu niin ei ollu tavaraa mitä ostaa. Ja sitte ku oli kaupat niin kaukana niin se oli kuule niin kekseliäs, että se aina keksi jotaki. Ja oli niin mukava aina, mukavat ne joulut ovat jäänhe minun mielhen aina mukavina. (Tilda)

4.5.2 Kaukonäköisyys, arvostelukyky, varovaisuus

Tämän vahvuuden mukaisesti käyttäytyvä henkilö on varovainen, harkitseva ja hätäilemätön ihminen, joka ei lausu ääneen asioita, joita saattaisi myöhemmin katua, vaan arvioi asiaa kokonaisuudessaan ennen kuin ryhtyy toimintaan (Seligman 2008, 185). Tässä aineistossa kaukonäköisyyden, arvostelukyvyn ja varovaisuuden vahvuus näkyi pääasiassa isien varovaisuutena hiljentyä sotakokemuksistaan, motiivinaan mahdollisesti suojella lapsiaan traumatisoivilta jutuilta ja kokemuksilta. Toisaalta kokemus oli saattanut olla jo niin traumatisoiva, ettei siitä haluttu puhua lainkaan.

Kö ei se (isä) koskhan puhunu siitä sotahommasta meillä. Kotona ei puhuttu. Ei. -- Ja mie en tiä kuule, ei siihen aikhan miehet puhunhe siitä soassa olost, onko se niin raumaattista ollu ko non viis vuottaki osa olhe siellä että, ei, ei siitole haluttu puhua. (Anneli)

4.5.3 Nöyryys ja vaatimattomuus

”Ei mahtaille eikä etsiydy parrasvaloihin vaan antaa saavutusten puhua puolestaan. Ei pidä itseään erityisenä, muut tunnustavat vaatimattomuuden ja arvostavat sitä.” Tällä tavoin Seligman (2008, 186) kuvaa nöyrää ja vaatimatonta henkilöä. Tämä itsehillinnän alainen vahvuus ei siis ole välttämättä suoraan havaitta-

vissa haastateltavien sanoissa, vaan enemmänkin siinä, miten he puhuvat ja miten ovat. Tämä tutkimus ei metodeineen, menetelmineen ja lähestymistapoineen valitettavasti päässyt luotaamaan niin syväälle tämän vahvuuden puitteissa kuin olisi voinut. Kuitenkin tarkasteltavassa aineistossa esiin nousi muun muassa tutkimushenkilöiden nöyrä ja vaatimaton asenne työntekoa kohtaan, joka vei suuren osan lapsenkin päivästä. (emt., 186.)

Että kyllä sitä työtä piti silloin lapsena tehdä kuule paljon. Halakoja piti Velin tehdä ja mie olin kaverina sille aina sahhaamassa ja latomassa niitä puita. (Tilda)

Nöyryys näkyi myös aikuisten käytöksessä, kun esimerkiksi sodasta palanneet miehet, eivät tämän aineiston perusteella sotakokemuksista puhuneet, saati niillä kerskuneet. Seligman (emt., 186) toteaaakin, että nöyrät ihmiset pitävät henkilökohtaisia pyrkimyksiään, voittojaan ja tappioitaan melkoisen merkityksettöminä.

Äiti oli evakossa ja mie en oikein sitä isän, että miten onko se koko soan ollu vai miten se on. Emmie ole koskhan ottanu sitä selevää. Kö ei se koskhan puhunu siitä sotahommasta meillä. Kotona ei puhuttu. Ei. (Anneli)

Köyhät olot tuntuivat myös vaikuttaneen lasten kasvamiseen nöyriksi, mutta silti ylpeäksi siitä, mitä heillä on ja jopa vielä muistelllessakin kaipaamaan sitä. Myös kiittävyyden ja vaatimattomuuden vahvuutta oli tässä kohtaa havaittavissa.

Kyllä son ollu semmosta aivan hyvä lapsuus niin tuntuu ainaki. Mutta niinkö sanoin niinkö se tuntu niin samalta se Vienon perhe (perhe, jossa ollut nuorena piikomassa) ko meillä oli pienet huonhet ja tietenki ko kasvo sitte, niin sitä alako puhumhan, että voi että ko sielä ja sieläki oli niin tilava ja iso talo ja meilä on pikkunen, mutta emmä me hävenhe sitä silti. (Lempi)

Jonkinasteinen nöyryys kuitenkin ilmentyi aineistossa jatkuvana kokonaisuutena, jonka osittain pystyi haastateltavien puheista ja sen pienistä osista tulkitsemaan. Myös kaikkien olemukset osoittivat jollakin tavalla nöyryyttä, mutta, kuten jo sanottua, tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollut ”sukeltaa” niin syväälle.

4.6 Transsendenssi

Transsendenssin hyveen esiintyvyys aineistossani oli huomattava. Suurilta osin tämä johtui leikkisyyden ja uskonnollisuuden vahvuuksien runsaasta näkyvyydestä havainnoissa. Transsendenssin hyve käsittää Seligmanin (2008, 187) määritelmän mukaisesti tunne-elämän vahvuuksia, jotka ”ulottuvat ihmisen ulkopuolelle ja häntä laajemmalle sekä liittävät hänet johonkin suurempaan ja pysyvämpään, esimerkiksi toisiin ihmisiin, tulevaisuuteen, kehitykseen, jumalallisuuteen tai maailmankaikkeuteen.”

4.6.1 *Kauneuden ja taidon arvostaminen*

Kauneuden ja taidon arvostaminen tuntui jäävän varsin vähälle tutkimusaineistossa, mahdollisesti johtuen ajan hengestä, jolloin tällaiset asiat saattoivat jollakin tapaa tuntua toisarvoisilta, kun esimerkiksi ruoansaanti oli kortilla ja oli selviydyttävä hengissä. Seligman (2008, 187) toteaa tämän vahvuuden edustavan kauneuden arvostamista, taitavuutta ja osaamista kaikilla elämänalueilla muun muassa luonnossa, taiteessa, tieteessä sekä arjen asioissa. ”Kun kauneus on suurta, kokemusta sävyttävät kunnioitus ja ihmettely” (emt., 187).

Käsitöiden taitaminen ilmeni aineistossa arvostettavana ja melko yleisenäkin puuhana, joka oli mielekästä ja kiinnostusta herättävää. Tämä voidaan nähdä eräänlaisena taidon ja ehkä kauneudenkin vahvuuden ulottuvuutena.

Ja mie opin oikein ja minustoli hirveän hauskaa. Kauhean hauskaa se käsityön teko. Ja sitte ku tiesi aina että ittellensäki voipi esimerkiksi kutoa sukat ja lapaset niin se oli niin mielenkiintosta että, aina komennethiin ettei aina saa kutoa että pittää muutaki tehä eikö kutoa vain. (Tilda)

No varmasti opetethin. -- Sehän oli, hyvä taito, olis ollu niinku nutukhan teko vaikka taikka, niitten karvakenkään teko ja muuta niin tuota. Mut kumpiki niistä

*isän siskoista, ne teki niitä karvakenkiä ja kaikkia Lapin käsitöitä, niin se tahot-
hin mennä nurkhan, ettei vain kukhan näje. (Toivo)*

4.6.2 Kiitollisuus

Seligmanin (2008, 188) mukaan kiitollisuus tarkoittaa sitä, että henkilö arvostaa toisen moraalisuutta ja tunteena kiitollisuus on ihmetystä ja kiitosta elämästä itsestään ja elämän arvostamista. ”Olemme kiitollisia, kun muut kohtelevat meitä hyvin, mutta voimme olla yleisemmin kiitollisia hyvistä teoista ja hyvistä ihmisistä”. Kiitollisuus näkyi aineistossa kiitollisuutena muun muassa luontoa ja toisia perheenjäseniä, vanhempia ja sisaruksia kohtaan. Luonnon, eläimet ja Jumalan Seligman mainitseekin persoonattomina ja ei-inhimillisinä kohteina kiitollisuudelle, mitkä kaikki ilmenivät myös aineistossa. (emt., 188).

*No kalastushan oli aivan välttämätön meillä. Ja tämä oli jokihan meillä on
tuossa vieressä ollu ja se on monen nälkäkuoleman pelastanu. On on. (Toivo)*

*Se (terveys) oli yleensäki hyvä silloin, ihme kyllä vaikka, että se oli tuota niin
yksinkertasta se – se ravinto ja, että se oli vain sitä, pääasiassa maitotuotteet,
leipä ja perunaa, kallaa, lihhaa ja ne oli kaikki tämmöset, marjoja tietenki oli
kyllä aina. Paljon meillä kerättiin marjoja ja hyvin terveenä pysyttiin. (Tilda)*

Seligmanin (emt., 188) mukaan kiitollisuuden vahvuuden omaava henkilö varaa myös aina aikaa kiitosten esittämiseen, mikä näkyi aineistossa myöhempänä, epäsuorana kiitosten esittämisenä esimerkiksi äidille kovasta työstä.

*Äitinhän piti aivan hirveästi pessä sitä pyykkiä ku sillä oli pieniä lapsia ja ne, ne
piti niitä vaippoja ja housuja ja pissahousuja ja kaikkea. Niin kyllä se äitillä on
ollu kova, kovvaa se työ. Että silloin ei ole kuule ollu pyykkikonheita, eikä vesi-
johtoja eikä, eikä muuta. Hmm. (Tilda)*

*Niin, niin pienet huonhet oli ko molimma sen viis viikkoa lastenkotissa (perheen
kuopuksen synnytyksen ja lapsivuodeajan vanhemmat lapset olivat lastenko-
dissa) sielä lapsia paljon, kotevuu sitä, sielähän oli hyvä olla tietenki ja niin
siittä se lähti ja äiti on pärjänny sakinsa kans sitte, mutta soli lujjaa hommaa.
(Lempi)*

Lisäksi kiitollisuuden vahvuuden alaisista sitaateista ja muistakin muisteluista näkyi myös Seligmanin (2008, 188) mainitsema kiitollisuuden vahvuuden piirre,

jonka mukaan henkilö tiedostaa hyvät asiat, jotka hänelle tapahtuu, eikä pidä niitä lainkaan itsestäänselvyyksinä.

4.6.3 Toivo, optimismi, suuntautuminen tulevaisuuteen

Kuten jo edellä on tullut ilmi, on aineistossa ilmennyt paljon positiivisia vahvuuksia, muun muassa positiivisten tunteiden säilyttämisen muodossa, ajan hengestä ja ankaruudesta huolimatta. Tuo ominaisuus on myös sidoksissa ”toivon, optimismin ja tulevaisuuteen suuntautumisen” vahvuudessa, jota oli niin ikään nähtävissä aineistossa. Seligman (2008, 189) kuvaa, että tätä vahvuutta käyttävä henkilö muun muassa odottaa tulevaisuudelta hyvää sekä suunnittelee ja uurastaa saavuttaakseen sen. Tämän Seligmanin kuvailuun, voisi yhdistää aineisto lähes kokonaisuudessaan. Ajat olivat raskaat ja vastoinkäymisiä varmasti oli. Silti jokainen tuntui ahkeroin päivystä toiseen, saavuttaakseen tavoitteensa, oli se sitten parempi elämä tai ihan mitä tahansa.

Optimismi näkyi aineistossa muun muassa Tildan kohdalla, kun hän sulan järven aikana, kun vielä piti käydä koulussa, eikä jää enää kantanut hiihtämistä, asui veljensä kanssa vieraassa paikassa kylällä, järven toisella puolella. Vaikka kotikävä pientä lasta saattoi hiukan painaa, säilyi silti optimismi pienenkin lapsen asenteessa ja ajattelussa.

Hyvin! Mie ainaki viihyin -- tosi hyvin. Täällähän oli paljon kavereita, täällähän oli hauskaa. Tosi hauskaa! (Tilda)

Toivo, optimismi ja tulevaisuuteen suuntautuminen ovat vahvuusperhe, joka edustaa nimenomaan myönteistä asennoitumista tulevaisuuteen. ”Odottamalla hyviä tapahtumia, uskomalla, että niitä seuraa, kun kovasti yrittää, ja suunnittelemalla tulevaisuutta, voi pitää yllä hyvää tuulta, tässä ja nyt ja sähköistää päämääräsuuntautunutta elämää.” (Seligman 2008, 189.) Mielestäni edellinen lause ilmentyy ja kiteytyy seuraavassa sitaatissa erinomaisesti.

Äiti on ollu kuule niin viisas, erikoisen viisas niissä hommissa. Tiiäkö soli omia aikoja kuule, ennenkö lähethin evakhon, ko siitä puhuthin vähän ennemin. Niin,

jauhosäkkiä ja semmosia, sinne mäelle kauas, sieloli kesänavetta – maa-kuophanko, soli teheny ja sinne piilottanu. Potut oli kellarissa -- ennen kuokithin potut ko lähethin (evakkoon) sillon syksyllä, justhin aivan niihin aikhoin. Soli niin viisas, että se ajatteli että me tulema takasin. Soli niin usko siihen, että tulhan takasin ja tulthin. Sitte soli, kevät, kesä. (Lempi)

4.6.4 Henkisyys, tarkoituksen kokeminen, usko, uskonnollisuus

Tämä vahvuus antaa vahvan ja johdonmukaisen käsityksen maailmankaikkeuden korkeammasta tarkoituksesta ja merkityksestä sekä mahdollisuuden tiedostamiseen omasta paikasta suuressa suunnitelmassa (Seligman 2008, 190). ”Henkisyyden, tarkoituksen kokemisen, uskon ja uskonnollisuuden” vahvuus näytteli aineistossa suurta osaa, mitä ehkä saattoi ennalta odottaa, ottaen huomioon sotien ajan, kun esimerkiksi lohtua haettiin vahvasti Jumalasta. Seligman (emt., 190) sanoo, että uskonnollinen elämänfilosofia tuo muun muassa merkitystä elämään, mikä saattoi noina aikoina tarkoittaa paljon. Tässä tutkimusaineistossa usko näkyi muun muassa yksinkertaisesti siinä, että jokainen haastateltava mainitsi, että ainakin jompikumpi heidän vanhemmistaan oli uskovainen. Luotto ”Taivaan Isään” osoitti myös vahvaa uskoa korkeampaan voimaan.

No se on nuoruudessa äiti ja isä, on niinkö alkanhe iäkhämpänä uskomhan, -- mutta olihan niillä -- aina Jumala, että ei sitä saanu tehä mitä vain. Ja sunnuntain piethin sunnuntaimessua, se ei ollu työpäivä. (Anneli)

Äiti luotti aina että Taivaan Isä suojelee, se on semmonen enkeli, suojelusenkeli jokhaisella ihmisellä, ko itte koittaa varoa tietenki. (Lempi)

Uskovaisuus ilmeni lisäksi kunnioituksena juhlapyyhiä kohtaan, uskonnollisten laulujen laulamisenä, iltarukouksen lausumisena aina ennen nukkumaanmenoa sekä iltahartauden ja jumalanpalveluksen kuuntelemisenä radiosta että seuroissa kulkemisena ja niiden järjestämisenä.

Usko ja uskonnollisuus näkyivät paitsi kotikasvatuksessa, mutta lisäksi myös koulun toimissa ja koulussa järjestettyä uskonnon opetusta pidettiin hyvin korkeassa arvossa. Lisäksi maaseudulla yleisesti järjestetyille kinkereille tunnuttiin osallistuvan erittäin aktiivisesti, mikä luultavasti kuuluikin ajan henkeen. Kaikki

tämä voidaan kuitenkin liittää uskonnollisuuden vahvuuden ilmentymiseen tutkimusaineistossa.

Mutta kyllä sitä yleensä osattiin, kun kato soli siihen mailman aikhan se uskonnon opetus oli koulussaki hirveän tärkeä. Sitähän piti kuule uskonnon läksy ku panthin, ku oli niitä kertomuksia, niin ne piti osata ulkoa. Raamatun kertomukset ne piti ulkoa opetella. (Tilda)

Uskonnollisuuden vahvuus ja esimerkiksi vaikutteet lestadiolaisuudesta, toivat myös ajoittaista vakavuutta perheen arkeen.

-- Nauraa ei maka saanu. Soli vähän semmosta kummallista kuule. Semmonen liika ilottelu ei ollu (hyväksyttyä). Se oli varmaan tuota lestadiolaisjuttua jotaki. (Tilda)

Tämän vahvuuden ilmentyminen näkyi aineistossa paitsi lapsuusaikojen muisteissa, myös nykyhetkeä käsitellessä. Usko, mikä kotona oli lapsena opittu ja omaksuttu, kuului edelleen vanhuusiälläkin, osien haastateltavien puheissa ja vaikutti edelleen olevan osa heidän elämäänsä.

Ja sen muistan ko naapurin poika kaatu ja nuot meän pojat on hengissä seiveness. Veliki on sovassa ollu, niin nyt täyttää yheksänkymmentä --. Ja niitä Jumala varjeli, semmonen Jumala se on ollu aina meillä, että äiti on sanonu, että iliman Jumalan sallimaa, ei tule mithän ja se jakso ymmärtää senki, että isä meni nuin niinkö tapaturmasesti. (Lempi)

4.6.5 Anteeksiantavaisuus ja armeliaisuus

Anteeksiantavaisuuden ja armeliaisuuden vahvuus näkyi aineistossa lähinnä vanhempien toiminnassa, mutta aineistossa oli kokonaisuudessaan vähän havaintoja tästä vahvuudesta. Kurinpidossa osoitettiin armeliaisuutta muun muassa säästämällä vitsalta. Havainnot eivät täysin täsmänneet Seligmanin (2008, 191) määritelmän kanssa, jonka mukaan tämä vahvuus, ”antaa anteeksi niille, jotka ovat tehneet henkilölle vääryyttä, sekä antaa ihmisille toisen mahdollisuuden, ohjenuoranaan armeliaisuus, ei kosto”, mikä kuulostaa varsin kärkkäältä.

Ko sanottiin esimerkiksi näin, että joka vitsaa säästää se lastaan vihaa. Mutta meillä ei kyllä annettu vitsaa, kyllä meillä se vitsa oli siellä, siellä tietopaikassa ovenpielessä, muttei sitä, ei meillä sitä viljottu kovin, se oli vain peloke. (Tilda)

No säikähytti vain. (Anneli)

4.6.6 Leikkisyys ja huumori

Lapselle ominainen leikkisyys oli vahvasti edustettuna aineistossa. Seligmaninkin (2008, 191) määritelmä ”nauraa mielellään ja saa muut hymyilemään, sekä näkee helposti elämän kepeän puolen ja on leikkisä ja kepeä”, kuvastui hyvin aineistossa. Kuten lapsille yleensä, oli aika tai paikka mikä hyvänsä, vaikutti leikillä olleen suuri merkitys, myös näissä lapsuuden ja nuoruuden muisteluissa, eikä mielikuvituksen puutetta tuntunut olleen.

Tutkimushenkilöt olivat sanojensa mukaan leikkineet naapurin lasten, sisarusten, serkkujen ja erilaisten vierailijoiden kanssa. Myös äiti tai naapurin täti saattoi olla mukana leikeissä. Mainittuja leikkejä olivat nukeilla tai päreistä tehdyillä eläimillä leikkiminen, savikakkujen tekeminen ja lentopallon peluu muiden muassa. Myös hevosen luvaton juoksuttaminen ja tappelukin voidaan nähdä eräänlaisena ajoittaisena leikkinä. Lisäksi talon kissan hautajaiset mainittiin eräässä haastattelussa leikin yhteydessä.

Leikki oli tutkimushenkilöiden mukaan luvallista, kunhan sovittiin tietyistä käytännön asioista, kuten siitä, että pihapiirissä leikitään. Joskus nämä sopimukset pääsivät kuitenkin leikkimisen hulinassa unohtumaan.

Eikö saimma tietenki pelata. -- Menimmä ja pelathin, taikka, mitä me leiki- , juosthin, kuiten piilosilla juosthin ja sillä lailla. Semmosta son silloin tehty. (Lempi)

Totta kai, tietenki! Joo, ilman muuta ja piethin hauskaa --. (Toivo)

Leikillä eikä luovuudella tuntunut olevan rajoja. Ajankohta saattoi olla talvinen iltamyöhä, kun leikki tuntui kaikkein innostavimmalta.

Ja oli hauskaa ja se oli se leikkiki aivan, se ei ollu ku semmosta että sitä lähtethin mäkiä laskemhan aivan iltamyöhäshen kuutamollaki laskethin mäkeäki, ko kuutamamo paisto, niin ootethin aivan kuutamoiltoja, että kuule menthin sinne mettään. Mettässä oli siellä, sielloli niin hauskaa. Se ei lapsi paljon tartte. Kyllä se keksii itte ne leikkinsä. (Tilda)

Äiditkin ja isätkin näyttäytyivät aineistossa ajoittain tämän vahvuuden omaavina, leikkisinä ja huumorintajuisina, mutta toisinaan taas vakavina ja vaativina.

Ja niitä (päreistä tehtyjä leikkieläimiä) sitte syötethin niinkö äiti anto lehmille hauetta, mullaki oli, navetan ikkunat oli, kaks ikkunaa päätyssä ja -- sontaluukku ja lehmät ja siellä ikkunalla piin ja äiti siinäki, niin oli aina muka "joko sie olet antanu lehmille hauthet?" (Lempi)

Sillä (isällä) oli vitsejä jatkuvasti. Se puhu, isä oli sen luontonen, että se puhutteli kaikki ihmiset, että soli semmonen ilonen ihminen. (Anneli)

No sanothin esimerkiksi näin että räkänokastaki ennen tulee mies ennen ku tyhjännaurajasta, että nauraa ei maka saanu. (Tilda)

Isompana aloin, että äiti mie alan sinuttelemhan, ko Tuovisen Almaa, sitä äitiä sinutelthin ja issää vishin teititelthin. Niin met joskus vasiten äitille, että mitä se vaikuttaa? "Ei", että kyllä se pittää niinkö teititellä. (Lempi)

Kun kotona tunnelma saattoi olla hieman jäykempi, viihdyttiin naapurin leikkisän tädin vieraana, kenen seura myös vaikutti innostaneen pientä lasta.

Niin soli sitte taas kävin kerran siellä (naapurin tädin luona), sielloli lysti käyä ko se oli ilonen ihminen ja laulo. Se laulo tämmöstä laulua, että, -- "itse mä tiskaan astioita ja luudalla lakasen lattioita, tilitalitilitalitittattaa, kyllä torstai meitä nyt lohduttaa!" Niin mie tuota, äiti komentaa taasen, ei ollukhan ens kertaan niin "Tilda lakasemhan roskat pois lattialta". Mie otin sen luuan ja aloin laulhan että "itse mä tiskaan astioita ja luudalla lakasen!..." (Tilda)

Vaikka huumoria ei aineistossa ja kotikasvatuksen muistoissa ilmennyt, eikä se tietävästi kovinkaan olennainen osa tuon ajan kasvatusta ole ollut, tuntui silti lapsuus olleen mukavaa ja turvallista aikaa

No oli vähempi (huumoria), minusta tuntuu, että soli tosi elämää, että hyvin vähän, vähemmän oli sitä huumoria kyllä, mutta kuitenkin oli vähän ja. Kyllä son ollu semmosta aivan hyvä lapsuus niin tuntuu ainaki. (Lempi)

4.6.7 *Antaumus, intohimo, innostus*

Edellä käsitellyn leikkisyyden vahvuuden tavoin, osoittautui antaumuksen, intohimon ja innostuksen vahvuus esittämään merkittävää roolia tässä tutkimusaineistossa. ”Eloisa ihminen, joka heittäytyy kokonaisvaltaisesti toimintaan, herää aamulla odottaen tulevaa päivää, on innoittunut ja tartuttaa sitä muille”, kuuluu Seligmanin (2008, 192) definitio tästä vahvuudesta. Tutkimushenkilöiden muisteluissa tämä, transsendenssin hyveen ja koko Seligmanin VIA -luettelon viimeinen vahvuus, toi esille lapselle ominaisen innostumisen taidon ja jälleen vahvuuksien runsaan ilmenemisen aineistossa. Vahvuus näyttäytyi esimerkiksi niin kovana innostumisena käsitöihin, ettei mikään muu tuntunut enää kiinnostavan, sekä lapsille ominaisena leikkiin innostumisena. Myös lentopallo, tanssit ja uiminen vaikuttivat innostaneen haastateltavia heidän lapsuudessaan ja nuoruudessaan kovasti.

Käythin varmasti räpimässä ja tuossa jovessa ku oli semmonen täältä maan alta tullee semmonen hetekohta joka oli oikein kylmä kohta, mutta ku soli matala kohta, niin siinähan sitä käythin, paleli jalakoja heti ku meni siihen. Siinä sitä käythin räpimässä siinä kaikista kylymimmässä paikassa. (Toivo)

Ja sitte äiti sano ettei, ”ei Tildan saa silti uia vaikka se mennee sinne ranthan”. No enhän mie malttanu, ku menin vain sinne ja uin. (Tilda)

Kuten edeltävässä sitaatissa, ilmeni aineistossa innokkuuden vahvuutta etenkin innostumisena kielletyistä asioista, kuten hevosen juoksuttamisena. Myös ”neli-maalin” pelaaminen näytti olleen niin innostavaa Lempille ja hänen sisarilleen, että äidiltä luvan kysyminen unohtui tyystin.

-- Että lupa pittää kysyä, sitte vasta pääsee, no emmähän me hoksanhe ja sielä, menimmä sinne ja sitähan on semmonen kilometrin verran sinne. Menimmä ja pelathin, taikka, mitä me leiki-, juosthin kuitenkin piilosilla juosthin ja sillä lailla. (Lempi)

5 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa erittäin keskeisessä asemassa ollut hyveen käsitettä, on kuvattu muun muassa ”tavoiteltavana, vahvuuksista muodostuvana kokonaisuutena, eettisesti ja moraalisesti arvokkaana ominaisuutena, joka palvelee yksilöä ja tämän ympäristöä” (Uusitalo-Malmivaara 2014, 64). Tämän laadullisen tapaus-tutkimuksen tarkoituksena oli lähteä selvittämään sitä, miten erilaiset hyveet ja vahvuudet korostuivat kotikasvatuksessa 1930-1950 -luvulla Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä. Tarkastelun perustana käytettiin positiivisen psykologian kentältä tulevaa Petersonin ja Seligmanin (2004) luomaa VIA -mallia (Virtues in Action). Positiivinen psykologia on tieteenala, joka keskittyy positiivisiin asioihin, kuten esimerkiksi ihmisen saavutusten tutkimiseen. (Seligman & Csikszentmihalyi 2000; Uusitalo-Malmivaara 2014, 65; ks. myös Kuuskorpi & Heikkinen 2011, 30.) VIA -malli, johon tässä tutkimuksessa tukeuduttiin, muodostuu kuudesta hyveestä ja 24:stä vahvuudesta. Mallin on sanottu olevan yksi systemaattisimmista lähestymistavoista tutkia hyveitä ja luontevahvuuksia psykologisesta perspektiivistä (Shryack, Steger, Krueger & Kallie 2010).

Mitkä Seligmanin (2008) määrittämät hyveet ja vahvuudet sitten lopulta korostuivat tämän tutkimuksen tutkimusaineistossa? Kaikki kuusi hyvettä olivat aineistossa kohtalaisen tasaisesti edustettuina. Huomattavasti vähemmissä määrin esiintyi kuitenkin ”kohtuullisuuden ja itsehillinnän” hyve. Tätä vähäistä esiintyvyyttä, perustelin jo tutkimustuloksia tarkastellessa vaatimattomuuden vahvuuden kautta. Totesin muun muassa, etteivät tässä tutkimuksessa käytössä olleet menetelmät välttämättä mahdollistaneet tämän kyseisen vahvuuden havaitsemista, muun muassa sen abstraktin olemuksen johdosta. Muun muassa tällä voidaan selittää ”kohtuullisuuden ja itsehillinnän” hyveen vähäistä näkyvyyttä tutkimusaineistossa.

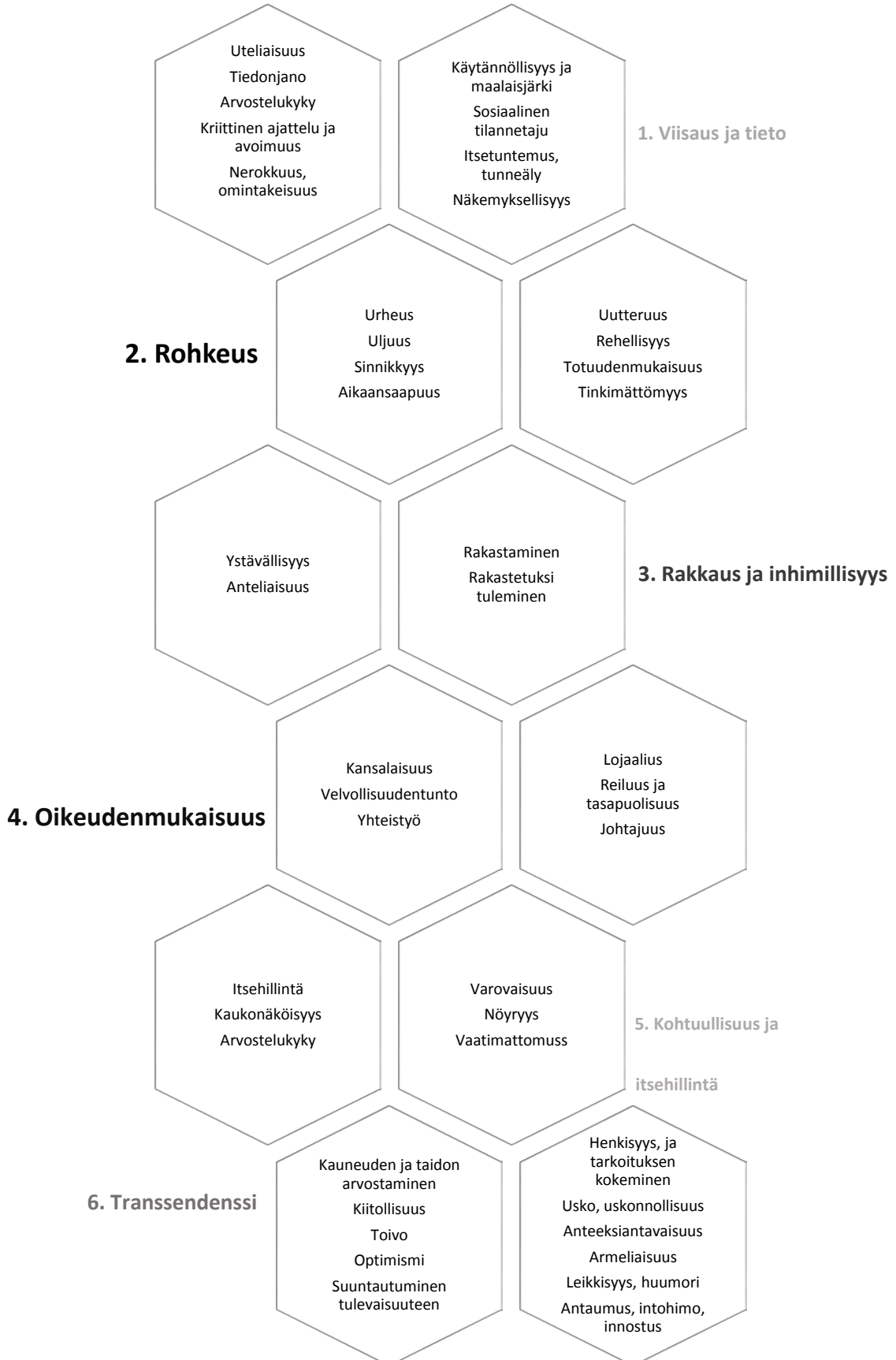
Kolme tämän tutkimuksen perusteella vahvinta ja yleisintä *hyvettä* 1930-1950 -luvulla Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskyltien kotikasvatuksessa olivat: ”rohkeus”,

”oikeudenmukaisuus” ja ”rakkaus ja inhimillisyys”. Seligmanin (2008, 171-192) ja Pulkkinen & Pitkäsen (2010, 126-127) mukaan aineistossa eniten esiintynyt rohkeuden hyve, edustaa *emotionaalisia vahvuuksia*, toiseksi eniten havaittu oikeudenmukaisuuden hyve *kansalaisvahvuuksia* ja kolmanneksi edustetuin rakkauksen ja inhimillisyyden hyve *ihmissuhde-vahvuuksia*. Myös transsendenssin hyve, joka edustaa *vahvuuksia, jotka luovat yhteyksiä suurempaan maailmankaikkeuteen ja antavat merkityksiä*, oli edustettuna aineistossa jokseenkin vahvasti, valtaosin uskon ja uskonnollisuuden vahvuuden runsaasta ilmenevyydestä johtuen (Pulkkinen & Pitkänen 2010, 126-127; Seligman 2008, 171-192).

Selkeimmin aineistosta esille nousseet *vahvuudet*, olivat ”uteliaisuuden”; ”sinnikkyiden, aikaansaapuuden ja uutteruuden”; ”rakastamisen ja rakastetuksi tulemisen”; ”kansalaisuuden, velvollisuudentunnon, yhteistyön ja lojaaliuden” sekä ”henkisyyden ja tarkoituksen kokemisen” vahvuudet. Nämä vahvuudet ilmenivät muisteluissa muun muassa lasten, tässä tapauksessa tutkimushenkilöiden, ja heidän vanhempiansa toiminnassa, heidän asenteissaan sekä ajatuksissaan. Vahvuudet ilmenivät aineistossa esimerkiksi yleisenä lapselle ominaisena uteliaisuutena esimerkiksi luontoa kohtaan, kotitöiden ahkerana suorittamisena, vahvana rakkautena omia vanhempia ja lapsia kohtaan, lojaalisuutena kyläyhteisöä tai vanhempia kohtaan sekä jumalanpalveluksen ja iltahartauden kuuntelemisena radiosta.

Olen koostanut tutkimuksessa hyödynnetyistä Seligmanin (2008) hyveistä ja vahvuuksista alla näkyvän kuvion (Kuvio 2). Tämän kuvion avulla olen halunnut antaa lukijalle mahdollisuuden helpommin hahmottaa tätä hyveiden ja vahvuuksien kokonaisuutta, kokoamalla ne kaikki yhdelle sivulle. Hyveiden (1-6) kohdalla olen käyttänyt perin yksinkertaista tehostuskeinoa, tuodakseni esiin tutkimukseni tuloksia myös visuaalisin keinoin. Tämän olen toteuttanut käyttämällä kunkin hyveen kohdalla sitä suurempaa ja sitä tummempaa fonttia, mitä suurempi on ollut sen esiintyvyys tutkimuksen aineistossa ja luonnollisesti sen seurauksena tämän tutkimuksen perusteella, kotikasvatuksessa 1930-50 -luvulla Keski- ja Etelä-La-

pin maalaiskylissä. Hyveen kanssa samalla linjalla ovat luettavissa kunkin hyveen alaiset luontevahvuudet, joista osa johdonmukaisesti korreloi sen kanssa, kuinka suuri on ollut hyveen esiintyvyys tutkimusaineistossa.

Kuvio 2. Positiivisen psykologian hyveet ja luontevahvuudet (Seligman 2008, 171-192).

Tämän tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan ole yleistettävissä muun muassa tutkimuksen luonteesta, lähestymistavasta ja tutkimusjoukon pienuudesta ja homogeenisyydestä johtuen. Nämä ominaisuudet ovat olleet tässä tutkimuksessa kuitenkin harkittuja ja tarkoituksenmukaista, eikä tutkimuksessa alun perinkään ole lähdetty hakemaan yleistettävissä olevia tutkimustuloksia, vaan tavoitteena on ollut syvemmän ymmärryksen saavuttaminen tutkittavasta ilmiöstä. (ks. luvut 3.1 ja 3.4.)

Vaikkakaan tästä tutkimuksesta saadut tulokset eivät siis ole yleistettävissä laajempaan kontekstiin, voidaan tulosten avulla rakentaa kuvaa Keski- ja Etelä-Lapin maalaiskylissä 1930-50 -luvulla vallinneesta arvomaailmasta, kasvatustilanteesta ja tuon aikaisesta kotikasvatuksesta sekä siitä, mihin se on perinteisesti esimerkiksi kannustanut ja mitä se on opettanut. Eniten muisteluissa ilmenneiden ”sinnikkyuden, aikaansaapuuden ja uutteruuden”; ”rakastamisen ja rakastetuksi tulemisen” ja ”kansalaisuuden, velvollisuudentunnon, yhteistyön ja lojaaliuden” vahvuuksien avulla, voidaan myös tuottaa jonkinlainen käsitys siitä, millaisia vahvuuksia on ilmennyt ja edelleen millaisia hyveitä on tuohon aikaan yleisesti tavoiteltu. Luontevahvuudethan ovat tavallaan hyveiden apuvälineitä, joilla hyveitä käytännössä ilmennetään (Uusitalo-Malmivaara 2014, 66). Tutkimustulokset ovat lisäksi merkittäviä paikallisen kasvatushistorian kannalta. Tutkimus antaa myös välineitä tämän päivän vanhemmuudelle ja kotikasvatuksen arvopohdinnoille.

Odotetusti aineistossa näkyi selkeästi aikakausi, jolle muistelut sijoittuivat. Elämä oli haastavaa ja toisinaan jopa varsin koettelevaa. Aikaisempien tutkimusten mukaan 1930-luvulla kasvatuksessa korostettiin lasten tottelevaisuutta ja kuuliaisuutta sekä nöyryyttä ja vaatimattomuutta. Vanhemmat myös saattoivat rangaista lapsiaan, kasvattaessaan heitä kuuliaisiksi ja tuon ajan suomalaista kasvatuserinnettä onkin luonnehdittu ankaraksi. (Ruoppila 1954.) Tämän tutkimuksen tuloksia näihin aikaisempiin tuloksiin peilaten, voidaan todeta, että sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia ilmenee.

Kiinnostava havainto aikaan liittyen oli Golemanin (1997, 13) mainitsevat kaksi moraalista hyvettä, itsehillintä ja myötätunto, joita hänen mukaansa nykyaikana tarvitaan. Tarkastellessa tämän tutkimuksen tuloksia, oli mielenkiintoista havaita, että itsehillinnän hyve oli vähiten edustettuna aineistossa, eikä näin ollen ainaakaan tämän tutkittavan tapauksen perusteella ollut kovinkaan yleisesti ”tarvittua” 1930-50 -luvulla. Voisiko tämä kuvastaa mahdollisesti ajan ja yhteiskunnan muuttumista?

Aika ja olot, joissa eletään, ovat siis suuressa roolissa, kun tutkaillaan kotikasvatusta. Yhteiskunnalliset olot ja aika asettavat kodille ja vanhemmille tietynlaisia reunaehdoja, jotka sekä rajoittavat että mahdollistavat. (Hämäläinen 2011, 57-58; Ojanen 2011, 7.) Suomalaisen kasvatuksen on todettu nykyään ilmentävän sekä modernia kulttuurista tietoisuutta, että kantavan mukanaan menneisyyden ääntä. Perinteet ovat siis edelleen vahvasti käytössä. Olisikin mielenkiintoista tutkia näiden kahden aikakauden eroja ja yhtymäkohtia, mihin myös Hirsjärvi ym. kehottavat. (Hirsjärvi ym. 1998, 15, 18.) Yhtenä aiheena jatkotutkimukselle voisi siis olla: Millaiset hyveet ja vahvuudet korostuvat nykyajan kotikasvatuksessa? Tutkimuksessa voitaisiin keskittyä tutkimaan joko maaseutua tai kaupunkia. Myös vertailtavaa tutkimusta näiden kahden välillä voitaisiin tehdä. Lisäksi tämän tutkimuksen tavoin, voitaisiin tutkia 1930-50 -luvulla hyveiden ja vahvuuksien korostumista kotikasvatuksessa, mutta vaihdettaisiin syrjäinen maalaismiljöö urbaaniin kaupunkiympäristöön.

Vanhemmilla on suuri rooli lasten arvokasvattajina, kuten Solasaari (2011, 40) on todennut. Vanhemmuus ei ole etenkin nykypäivänä helposti määriteltävissä, sillä vanhemmuutta on hyvin monenlaista. Vanhemmuus on myös jatkuvasti muuttuvaa ja uudelleen muotoiltua. (Hirsjärvi ym. 1998, 13-14.) Hyveiden korostumista kotikasvatuksessa voitaisiin siis tutkia myös vanhemmuudesta käsin. Miten esimerkiksi eri sosioekonomisesta luokka-asetmasta tulevat perheet eroavat keskenään ja mitkä hyveet painottuvat erilaisissa perheissä?

Lisäksi voitaisiin tutkia tässä tutkimuksessa tarkastellusta ikäluokasta nuorempaa polvea ja heidän ajatuksiaan ja käsityksiään: Mitä tämän päivän aikuiset ajattelevat saamansa kasvatuksen merkityksestä? Tutkimus voitaisiin myös sitoa täysin

tähän päivään ja pohtia kehityskeinoja: Miten kotikasvatusta ja vanhemmuutta voisi tässä ajassa tukea ja mitä painottaa? Lisäksi voitaisiin siirtyä laajemman kehiksen tarkasteluun ja kotikasvatuksen merkitykseen: Miksi kotikasvatus on tärkeää? Olisi myös mielenkiintoista siirtyä kotikasvatuksesta koulukontekstiin ja siihen, mitkä hyveet ja vahvuudet siellä, esimerkiksi alakoulutasolla korostuvat?

Tässä tutkimuksessa halusin tuoda näkyvämmäksi Lapin syrjäisten seutujen oloja, niiden ollessa tämän tutkimuksen teon aikana ”kriittisessä tilassa” (ks. luku 1.1). Halusin sijoittaa tutkimukseni jollakin tapaa omaan kotimaakuntaani Lappiin, aiheen läheisyyden ja kiinnostavuuden vuoksi. Tutkimaan motivoiva ja innostava aihe osoittautui suureksi tekijäksi prosessin mielekkyyttä ja jatkuvuutta ajatellen.

Tutkimusprosessin vaiheita ja siinä tekemiäni erilaisia päätöksiä tarkastellessa, totean, että esimerkiksi haastattelurungon testauttaminen ennen varsinaisten haastattelujen tekoja, olisi saattanut tuoda tutkimukseen enemmän tietoa kotikasvatuksesta. Toisaalta taas olisin voinut miettiä näkökulman valmiiksi ennen aineiston keräämistä ja näin koota haastattelurungon näkökulmaa ja sen tarpeita täysin mukaillen. Kuitenkin, vaikka näkökulma tälle tutkimukselle syntyi vasta empiirisen aineiston keräämisen jälkeen, tuli mielestäni aineisto tästä huolimatta hyödynnettyä kohtuullisen hedelmällisin tutkimustuloksin. Tutkijan objektiivisuus, johon keskityin ja jota tietoisesti tavoittelin koko tutkimuksen ajan, toteutui mielestäni hyvin.

Aivan tutkimusprosessin alussa, tuntui tutkimuksen tekeminen minulle valtaisalta haasteelta. Prosessin aikana mieleni kuitenkin muuttui ja yliopistouran alussa syntynyt ja sen aikana jatkuvasti kehittynyt sekä tämän tutkimuksen tekemisen myötä edelleen kypsynyt tutkimuksellinen lukutaito, osoittautui arvokkaaksi ja korvaamattomaksi opiksi, josta lopulta koen kiitollisuutta ja etuoikeutta. Tuo tutkimuksellinen lukutaito ei nimittäin ole tarpeen pelkästään osana opiskelua, tutkimista ja ammatillista toimintaa, vaan se on hyödyksi myös oman elämän ja elämäntilanteen pohdinnassa, ympärillä olevaan yhteiskuntaan ja maailmaan osallistumisessa sekä vastaan tulevan informaation ja tiedon käsittelyssä. (Hurtig, ym. 2010, 10.)

Yhdyn Ecoon (1995, 15) ja hänen toteamukseensa: ”Tutkimus on salaperäistä, innostavaa seikkailua, joka tarjoaa lukemattomia yllätyksiä.” Sitä toden totta oli tämänkin tutkimuksen teko, vastoinkäymisineen ja palkitsevine hetkineen. Lähes kaksi vuotta kestänyt prosessi, on nyt kuitenkin tullut todellisen loppupuseruksen myötä päätökseensä, antaen minulle tutkijana näkökulmaa muun muassa kotikasvatukseen ja sen moninaisuuteen, sekä siihen, kuinka olennaisia ja merkittäviä erilaiset hyveet ja vahvuudet siinä ovatkaan. Lisäksi olen tämän tutkimusprosessin aikana oppinut paljon, paitsi tieteellisen tutkimuksen tekemisestä, olen myös saanut arvokasta tietoa ja hyviä eväitä omaan tulevaisuudessa siintävään vanhemmuuteeni.

Lopuksi vielä, koska hyveiden toteuttaminen ja hyveiden mukaan toimiminen edellyttää ihmisen omaamien vahvuuksien käyttämistä, mutta ennen tätä kuitenkin niiden löytämistä ja tiedostamista, haastan jokaisen lukijan tekemään Seligmanin *Virtues In Action* -vahvuuskyselyn, jonka avulla on mahdollista selvittää itselle ominaiset luontevahvuudet ja päästä hyödyntämään juuri niitä (Authentic Happiness -kotisivu; Seligman 2008, 171-196). Lisäksi haluan vielä kiittää kaikkia tutkimukseni tekoon osallistuneita henkilöitä *Annelia*, *Lempiä*, *Tilda* ja *Toivoa*, tästä heidän minulle antamastaan ainutlaatuisesta mahdollisuudesta päästä kuulemaan mielenkiintoisia muisteluja ja vielä kaiken lisäksi saada kunnia jakaa ne. Haluan myös kiittää ohjaajaani professori Kaarina Määttä hänen korvaamattomasta avustaan ja kannustuksestaan tämän tutkimuksen tekemisessä ja sen loppuun saattamisessa.

Lähteet

- Aaltola, J. 2001. Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 10-25.
- Authentic Happiness-kotisivu. VIA –survey of Character Strengths. Saatavissa: <https://www.authentic happiness.sas.upenn.edu/user/login?destination=node/434> (Luettu 29.5.2015)
- Cawley, M. J., III, Martin, J. E., & Johnson, J. A. 2000. A virtues approach to personality. *Personality and Individual Differences*, 28, 997–1013.
- Christians, C. G. 2000. Ethics and Politics in Qualitative Research. Teoksessa: Denzin N. K. & Lincoln Y. S. (toim.) *Handbook of Qualitative Research*. London: Sage Publications, 133-155.
- Comte-Sponville, A. 2001. Suom. Hämeen-Anttila, V. Pieni kirja suurista hyveistä. Helsinki: Basam Books.
- Eco, U., & Mänttari, P. 1989. Oppineisuuden osoittaminen, eli miten tutkielma tehdään [Come si fa una tesi di laurea]. Tampere: Vastapaino.
- Eskola J. & Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa: R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 27-44.
- Gjerstad, E. 2011. Arvokasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Teoksessa Purjo, T. & Gjerstad, E. Arvojen ja tarkoitusten pedagogiikka. Helsinki: Non Fighting Generation. 75-94.
- Gillham, B. 2010. *Case Study Research Methods*. Lontoo: Continuum International Publishing. Saatavissa: <http://site.ebrary.com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland/reader.action?docID=10404926&ppg=1> (Luettu 14.5.2015)
- Goleman, D., & Kankaanpää, J. 1997. Tunneäly: Lahjakkuuden koko kuva. Helsinki: Otava.

- Granbom-Herranen, L. 2008. Sananlaskut kasvatustieteessä - perinnettä, kasvatusta, indoktrinaatiota? Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Haapaniemi, R. 2011. Yhteisöllisyys ja kasvatusyhteisöt. Teoksessa: T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi. 75-97.
- Haidt, J. 2006. The Happiness Hypothesis. Finding modern truth in ancient wisdom. New York: Basic books.
- Hakala, J. T. 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa: R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 14-26.
- Hamel, J.; Dufour, S. & Fortin, D. 1993. Case Study Methods. London: Sage.
- Heikkinen, H. L. T. 2007. Toimintatutkimus – Toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus, 196-211.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P.,. (2009). Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, A. 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa: J. Hallamaa, V. Launis, S. Lötjönen & I. Sorvali (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy, 31-49.
- Hurtig, J., Laitinen, M. & Uljas-Rautio, K. 2010. Ajattele itse! : Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyvärinen, M. 2002. Kirjoittaminen toimintana. Teoksessa: O. Löytty & M. Kinnunen (toim.) Tieteellinen kirjoittaminen. Tampere: Vastapaino. 65-82.
- Hämäläinen, J. 2011. Kotikasvatuksen arvot lapsen henkisenä pääomana. Teoksessa: T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi. 57-74.
- Hämäläinen, J.; Kraav, I. & Bizaeva, A. 2002. Kotikasvatuksen arvot Suomessa, Venäjällä ja Virossa. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 32. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) 2011. Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi.
- Kempainen, J. 2001. Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 68-84.
- Kolbe, L. & Järvinen, K. (toim.) 2002. Onks ketään kotona. Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi.
- Krippendorff, K. 2004. Content Analysis. An Introduction to Its Methodology. Thousand Oaks, California: Sage.
- Krueger, R. F., Hicks, B. M., & McGue, M. 2001. Altruism and antisocial behavior: Independent tendencies, unique personality correlates, distinct etiologies. *Psychological Science*, 12, 397–402.
- Kuula, A. 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa: J. Hallamaa, V. Lounis, S. Lötjönen & I. Sorvali (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy, 124-140.
- Kuuskorpi, T., & Heikkinen, J. 2011. Onnellisuuden lähteille. *Psykologi*, 7, 30-31.
- Kylliäinen, A. 2012. Paksunahkaisuudesta suurisieluisuuteen: hyveet työssä ja elämässä. Helsinki: Otava.
- Lapin Kansa (LK) 13.11.2014. OAJ: Lapin alueyhdistys: koulutuksen järjestämisverkko syrjii lappilaisia nuoria. Saatavissa: <http://www.lapinkansa.fi/Lappi/1194940707234/artikkeli/oaj+lapin+alueyhdistys+koulutuksen+jarjestamisverkko+syrjii+lappilaisia+nuoria.html> (Luettu 27.5.2015)
- Lapin Kansa (LK) 24.11.2014. Positiivinen psykologian kurssi löi ennätykset. (LM).
- Lapin liitto. 2011a. Väestön keski-ikä Lapissa seutukunnittain ja kunnittain vuosina 1980-2011 (Tilastokeskus). Saatavissa: <http://www.lappi.fi/lapinliitto/195> (Luettu 27.5.2015)
- Lapin liitto. 2011b. Väestöpyramidit Lapin seutukunnissa 1980-2010 sekä väestöennusteet vuosille 2020, 2030 ja 2040 (Tilastokeskus). Saatavissa: <http://www.lappi.fi/lapinliitto/195> (Luettu 27.5.2015)
- Leppänen, E. 2015a. Sori etelä, kepu ei tipu ikinä. (kolumni, Lapin Kansa 23.4.2015) Saatavissa: <http://www.lapinkansa.fi/Mielipide/1194975834148/artikkeli/eero+leppanen+sori+etela+kepu+ei+tipu+ikina.html> (Luettu 27.5.2015)

- Leppänen, E. 2015b. Landelle jää vain ihme taviksia. (kolumni, Lapin Kansa 7.5.2015) Saatavissa: <http://www.lapinkansa.fi/Mielipide/1194978841140/artikkeli/eero+leppanen+landelle+jaa+vain+ihme+taviksia.html> (Luettu 27.5.2015)
- Lewis, A. 2002. Accessing, through research interviews, the views of children with difficulties in learning. *Support for learning* 17, 3, 110-116.
- McCullough, M. E., & Snyder, C. R. 2000. Classical sources of human strength: Revisiting an old home and building a new one. *Journal of Social and Personality Psychology*, 19, 1–10.
- Montessori, M. 1950. *Lapsen salaisuus*. Suom. J. A. Hollo. Kolmas painos. Porvoo-Helsinki: WSOY.
- Metsäpelto, R-L. 2003. Individual differences in parenting: The five-factor model of personality as an explanatory framework. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 227. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. 1994. *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Thousand Oaks: Sage.
- Määttä, K. 2014. *Kandidaatintutkielma – mikä se on ja miten se voidaan tehdä*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Narvaez, D., & Lapsley, D. K. 2005. The psychological foundations of everyday morality and moral expertise. In D. K. Lapsley & E. C. Power (Eds.), *Character psychology and character education*. Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press. 140-165.
- Ojanen, E. 2011. Arvot, tosiasiat ja sivistys. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) *Arvot kasvatuksessa*. Helsinki: Tammi. 7-16.
- Ojanen, M. 2014. *Positiivinen psykologia*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Park, N., Peterson, C. & Seligman, M. E. P. 2004. Strengths of Character and Well-Being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23 (5), 603-619.
- Peterson, C., & Park, N. 2004. Classification and measurement of character strengths: Implications for practice. In P. A. Linley & S. Joseph (Eds.), *Positive psychology in practice*. Hoboken, NJ: John Wiley and Sons Inc. 433-446.
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. 2004. *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Washington, DC: American Psychological Association.

- Porkka, J. (toim.) 2008. Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Lasten keskus. Helsinki: LK-kirjat.
- Potter, J. 1992. Social Constructionism and realism: Adequacy or accuracy? *Theory & Psychology* 2(2), 175-182.
- Pulkkinen, L. 2003. Lapsuusiän kasvatusilmapiiri ja aikuisiän sosiaalinen toimintakyky. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 119 (19), 1801-1803.
- Pulkkinen, L. & Pitkänen, T. 2010. Temperance and the strenghts of Personality; Evidence from a 35-year longitudinal study. *Personality*. Teoksessa R. Schwarzer & P.A. French (toim) *Human Development and Culture: International Perspectives on Psychological Science*. Paris: Taylor & Francis e-Library. 126-
- Rask, R. 2011. Paideia Aristoteleen ajattelussa. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) *Arvot kasvatuksessa*. Helsinki: Tammi. 216-230.
- Ruoppila, V. 1954. *Kansa lastensa kasvattajana*. Porvoo: WSOY.
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2015. Tapaus ja tutkimus = Tapaustutkimus? Teoksessa: R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus. 180-190.
- Saarenheimo, M. 1997. *Jos etsit kadonnutta aikaa*. Tampere: Vastapaino.
- Sandage, S. J., & Hill, P. C. 2001. The virtues of positive psychology: The rapprochement and challenges of an affirmative post-modern perspective. *Journal for the Theory of Social Behavior*, 31, 241–260.
- Shryack, J., Steger, M. F., Krueger, R. F., & Kallie, C. S. 2010. The structure of virtue: An empirical investigation of the dimensionality of the virtues in action inventory of strengths. *Personality and Individual Differences*, 48, 714-719.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. 2000. Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5–14.
- Siljander, P. 2002. *Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen*. Keuruu: Otava.
- Skinnari, S. 2011. Kasvu ja kasvatustieteeseen. Teoksessa: T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) *Arvot kasvatuksessa*. Helsinki: Tammi. 17-29.
- Solasaari, U. 2011. Arvot, rakkaus ja rajat. Teoksessa: T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) *Arvot kasvatuksessa*. Helsinki: Tammi. 30-41.

- Sulkunen, P. & Kekäläinen, O. 1992. WPindex-laadullisen aineiston analyysiohjelma. Helsinki: Gaudeamus.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia nro 51. Oulu: Oulun yliopisto.
- Syrjäläinen, E.; Ahonen, S.; Saari, S. & Syrjälä, L. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uusiautti, S. & Määttä, K. 2011. Top workers' virtues and strengths. *Education sciences and psychology*, 19 (2), 46-56.
- Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Porvoo: WSOY.
- Uusitalo-Malmivaara, L. et al. 2014. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Väliverronen, E. 2002. Kirjoittaminen prosessina. Teoksessa: O. Löytty & M. Kinnunen (toim.) Tieteellinen kirjoittaminen Tampere: Vastapaino. 83-94.
- Värri, V-M. 2004. Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään. Viides painos. Tampere: Tampere University Press.
- Värri, V-M. 2007. Kasvatusfilosofian tärkein tehtävä. Niin & Näin. Filosofinen aikakauslehti 52 (1), 70-73.
- Värri, V-M. 2008. Kasvatus myöhäismodernissa yhteiskunnassa – dialogisuuden lähtökohtia ja ongelmia. Teoksessa Porkka, J. (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Lasten keskus. Helsinki: LK-kirjat. 401-431.
- Värri, V-M. 2011. Kasvatuksen ihanteista ja päämääristä tässä ajassa. Teoksessa: T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi. 42-56.
- Yin, R. K. 1987. Case study research. London: SAGE.
- Yin, R. K. 1994. Case Study Research. Design and Methods. Second Edition. Lontoo: Sage.
- Yle-kotisivu. 19.9.2014. Nyt on lupa välittää vanhuksista. Saatavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/09/19/nyt-aika-valittaa-vanhuksista> (Luettu 27.5.2015)

Yle-uutiset. 27.1.2015. Yli 20 miljoonaa euroa kehittämisrahaa Lapin maaseuduille.
Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/yli_20_miljoonaa_euroa_kehittamisrahaa_lapin_maaseudulle/7762376 (Luettu 27.1.2015)

Yle-uutiset. 21.5.2015. Muutto kaupunkikeskuksiin jatkuu voimakkaana – Asiantuntija: ”Äärimmäisen vaikeaa, jopa tarpeetonta” puuttua. Saatavissa:
http://yle.fi/uutiset/muutto_suuriin_kaupunkikeskuksiin_jatkuu_voimakkaana/8006915 (Luettu 21.5.2015)

Yle-uutiset. 22.5.2015. Väki vähenee Lapissa. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/vaki_vahenee_lapissa/8010805 (Luettu 22.5.2015)

LIITE 1: Haastattelurunko

Pro Gradu
Rosa Tervo
Kevät 2014

Lapin maalaiskylissä 1930-50 -luvulla kasvaneiden kokemuksia kotikasvatuksesta

Haastattelurunko

Teema	Tarkentavat kysymykset
<i>Arvot</i>	Millaisia asioita arvostettiin ja pidettiin tärkeinä? (perhe, usko, terveys, omaisuus)
<i>Perinteet</i>	Vaalittiinko kotona perinteitä? Millaisia? (Käsityöt, kotityöt, juhlat, juhlapyhät)
<i>Kasvatussanonnat, kansanviisaudet ja arkiuskomukset</i>	Kasvatettiinko tukeutuen sanontoihin, kansanviisauksiin ja arkiuskomuksiin? Jos näin oli, millaisia sanontoja, viisauksia ja uskomuksia käytettiin? Olivatko vahvasti esillä kotikasvatuksessa?
<i>Neuvot ja ohjaus</i>	Kuka neuvoi, ohjasi ja opetti uusia asioita useimmiten? Mitä nuo asiat olivat esimerkiksi?
<i>Keinot ja menettelyt</i>	Jos toruttiin, kuka torui eniten? Mihin sävyyn ja kuinka useasti?
<i>Yhteisöllisyys</i>	Oliko ilmapiiri kotona avoin, vastaanottavainen ja välittävä? Vai esimerkiksi päinvastoin tiukka ja ankara? Osallistuiko kasvatukseen muita kuin ydinperheen jäsenet (muut sukulaiset, kyläläiset)?
<i>Kurinpito ja sanktiot</i>	Millä tavoin kuria pidettiin yllä? Käytettiinkö tiettyjä rankaisun keinoja? Oliko rankaisu henkistä vai fyysistä? Kuka rankaisi useimmiten? Millaisista asioista rangaistiin? Minkä takia rangaistiin eniten?
<i>Sukupuolierot</i>	Miten poikien ja tyttöjen kasvatusta kotona erosi? Miten äidin ja isän roolit kasvattajina erosivat toisistaan?